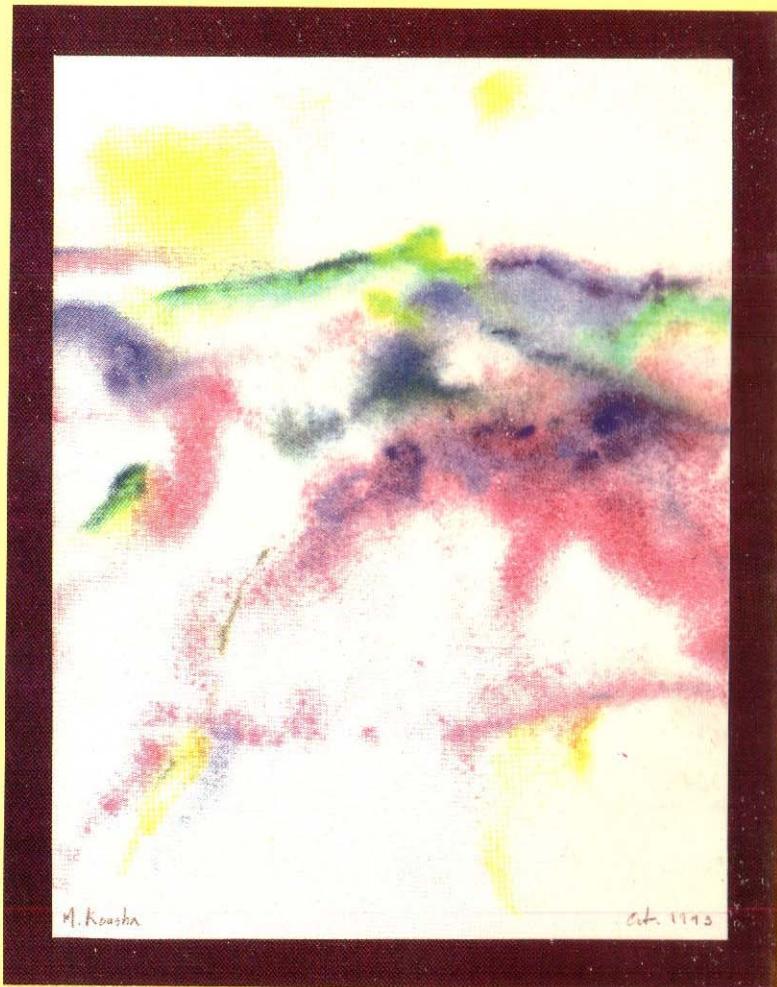

یوڑد

ترجمه اتلن : عزیز محسنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یوسف

ترجمه ائدن: عزیز محسنی

۱۳۷۷
تهران

انتشارات آپکینه

تلفن ۶۲۲۳۳۹۵

کتابین آدی: بورد

ترجمه الدن: عزیز محسنی
چاپ و لیتوگرافی: شرکت چاپ جامی

جای اول: ۱۳۷۷ تیراژ ۱۵۰۰ نسخه حق چاپ برای مترجم محفوظ است

ISBN- 964-91593-7-1

شابک ۱-۹۱۵۹۳-۷-۱ ۹۶۴

ایچیندە کیلر

باش سئز

- مايكل كوراين ۱۳
- ۱ - لياب - لياب قبيله سى نين قيزيل شپورلارى ۱۵
- ۲ - آداملار آنبارلاردا يېرلىشدىرىلىميشلىرى ۲۱
- صادق هدايت ۲۷
- ۳ - قوز بىتل داود ۲۹
- محمد بېمن بېگى ۳۹
- ۴ - يورد ۴۱
- دكتىر نوراللەتين سالمى ۶۱
- ۵ - سازىن معجزه سى ۶۳
- اميل زولا ۷۳
- ۶ - ايش سىزلىك ۷۵

۸۷ ..... محمد دیب

۸۹ ..... ۷ - قهقهه خانادا

باش سؤز

حۇرمىتلى اوخوجولارا تقدىم انتدىكىم يورە آدلى بوكتاب يئدى داستاندان عبارت دىر كى ، اسلوب ، موضوع باخيمىندان مختلف دىرلر . بونونلا بىلە داستانلاردا يارادىلان صحنه لە حقيقى ماراقلى و اوره يە ياتان دىر. بېرىنچى وايکينچى داستانىن مؤلیفى مايكل كۆواين آدلى آمرىكالى بېر يازىچى دىر . بو يازىچى بېرىنچى داستاندا چوخ بؤيوك مهارت و استادلىقلا ليپ - ليپ قibile سىيندە اولان آزادلىغى ، آمرىكادا اولان آزادلىقلا توتوشدورور و بو نتىجە يە گلير آمرىكادا بو قibile دە قىزىل شىپورلارى اولان كىمى يالنىز بؤيوك سرمایه مساحىلرى آزاد دىرلار و بوتون راديو تلويزيون ، مطبوعاتى ايسته دىكلرى كىم دولاندىرلار وكتىش خلق كوتلە لرى اوچون آزادلىق يالنىز بوش بېر سؤزدۇر . آدى وار اوزۇ يو خ .

يازىچى ايكينچى داستاندا مهارت و بېر سانجان و آجى طنزىلە آمرىكادا ايش سىزلىكىن و يوخسو لوغۇن نئجە آرادان آپارماق يوللارىنى باشقا اۋلۇكە لرىن حاكم دايىرە لرىنە ئويىدىر. آمرىكا حکومتى باخيمىندان گىرە ك ايشچى لرى هر نئجە آيدان بېر

دۇندۇرۇب موقتى او لاراق ياتىرماق و بئلە لىكە ايش سىزلىكىن
قاپاگىن آلماق . سۆز يو خدور كى، محاربە زمانى بو مىليونلارىلە
دۇستان اىشچى لرى تزه دن حياتە قايتارىب، محاربە ميدانلارينا
كۈندرىپ و بو طرزىلە ايش سىزلىك مسالە سىنى حل ائتمك
لازىم دىن.

فەھوھ خاندا آدلى حكایت محمد دىب گوركىلى الجزيئە
يازىچىسى طرفىنдин يازىلېب. بىرینجى باخىشدا او خوجو
استعمارى حاکىم لرىن تأثير و نفوذونو اوچونجو دونيا خلقلىرىنى
منىت، دىل و ادبىياتىندا عىلانى صورتىدە گۈرۈر. مثال اوچون
محمد دىب كىمى بؤيوك بىر يازىچى، اۇز اثرلىرىنى فرانسوز دىلىنىدە
يازىر. شىبە يو خدور دىلى اولمايان بىر خلق تىز گىچ آرادان گىتملى
دىر. بونونلا بئلە بو بؤيوك يازىچى اۇز وطنين آغىر وضعىتىندين
دانىشىر. او نون گىزراڭىنى، معىشتىنى بؤيوك مهارتىلە قلمە چكىر و
او خوجولاردا، درىن بىر تأثير بوراخىر.

ايىش سىزلىك بؤيوك فرانسه ناتورالىست يازىچىسى
امېل زولا طرفىنдин يازىلېب. داسستان ۱۹- ينجى عصرىن
سونتارىنى گۈستۈرير. هە صنعت بو گونكى سوپىه دە بىيىنەل
ھە صاحبكار، اۇز اىشچى لرىنە گۈرە اورە بى نىن دىبىيىنە بىر آز
رحم و شفقت دويور. بونونلا بئلە كارخانا تعطيل اولور اىشچى لرى

توكولر چوئله. ايش سىز بير عاڭلە آر- آرواد ايش اوڭرى مەرى
يالا باش چكىرلە. هئچ بير يئرده ايشدن خبر يوخدور. اونلارين
بو كىدىلى، درىلى، اۇلومجول حياتى اوخوجولارى دۇشىنۋىرور.
خصوصىلە داستانىن سونۇندا اوشاق جىفازىن بۇ سۈزۈ
آن! نېيە بىز ھەميشە آجىقى جملە سى چوخ كىرىنلىرىجى و
اورە گ ياندىرىجى دىر.

قۇز بىئىل داود بؤيووك معاصر اىران يازىچى سى
صادق ھەبىيت اثرى نە قەدە ر تأثير ائديجى دىر. بۇ مەصوم و
گناھىسىز وارلىق اىستە مە دن و هئچ بير تقصىرى اولمادان دونبايە
كلىر. اولان گوندىن ھامى اونا خور باخىر، ھامى اونو تەقىر ائدىر.
او، مدرسه دە، كۆچە- باجادا، جمعىتىدە يالقۇز دور. ھامى اوندان
چىكىنير، حتا ساپقىن و گۈزلەرى يارىم كور بىر آرواد دا اونو قۇز بىئىل
بىلندە استەزايلە اونا گولۇر، بۇ بىبخت و قارقلانمىش بىر وارلىق
چاره سىزلىكىن بىر اىتە سىيغىنير و اوْنۇ دا اۇلموش تاپىر.

بۇرۇ، محمد بەمن بىيکى اثرى دىر و بخاراي مەن، اىل مەن
كتلىپىندىن ترجمە اولونوب. بورادا قاشقائى بۇ تۈرك دىللە غربىتە
دوشىوش انسانلارين حياتىندان و اونلارين صىنعتە، بىلەك احتراصى
و شوقىنىن دەنيشىلىر. داستاندا خلقىن معيشىت، عنعنه، دې و
مراسمىم لرى ترسىم اولونور. گنج نسل، ھابىلە عمۇر بويو آغىز

زەختىلە كۈچرى حالىندا ياشاييان بىر خلقىن بالالارى آت دالىسىندا دوه اوستوندە درس اوخويوب، مەنىت قافىلە سىيندن دالى قالماماق اوچون بؤيوك زەختە قاتلاشىپلار و اوڭلارىن رغبت و زەختلىرى مهارتله تصویر اوڭونور. بو تورك دىلى خلقىن، يوز ايل لريلە سىاسى يا باشقۇا علت لەنتىجە سىيندە، اۆز آنا يوردوندان آيدى دوشوب فارس دىللى بىر اىالتىدە اۆز و اوچون مسكن يارادىب او رانى داها ترك ائتمىگە راضى اولمادىغى دا بو قدرتلى يازىچى طرفىنдин گۈز قاباگىندا جانلانىر. سئۇگى نىن اينجە لىگى آنا يَا حۇرمەت و معلمىن يورولمادان اۆز خلقىنە خدمتى بىر سىنما پىرده سى كىمى دىد آنلايان و درد بىلەن انسانلارين گۈزونون اۇنوندە سىرا ايلە دورور. بعضى شاعيرلىرىن، عاشىقلارين اۆز آنا دىللارىنده ماھنى لارى، بایاتىلارى، ترانە لرى دىللە ئىلىر. بو مراسيم ھامى نى شىنلەنديرىر و ھامى نى آيدىن و شىرىن بىر گە جە كە ئىنلەنديرىر.

سازىن معجزە سى، دوققۇر سالىيمى نىن ايلك اثرلىرىندين دىر. يازىچى نىن ايللەريلە غربىتىدە ياشاماغىينا باخمايىاراق، خلقىنин عنعنه سىنە، مەنىتىنە بؤيوك سئۇگى و علاقە سى داستانىن واراقلارىندا اوخومالى و دوشۇنملى دىر. داستاندا كى، وحشى و يېرىتىجي بىر قورد عاشيقا هجوم اندىب، اوئۇ پارچالاماق اىستە يېر. عاشيق اۆز اوخدوغو سىلىنديرىدىكى سازى يادا سالىر: كوراوغلو

و قاجاق نبى نى كۆمكە چاغىرير. عاشيق اۇز خلقينىن، ائلينىن قەرمانلىق درىاسىندا غرق اولور. او، داما مئۇ بېرىشى كۆرمور. يالنىز سازىنى دىللەدىرىر. قورد چكىنير و سازىن بۇ قەرمانلار باره سىنندىن ائشىدىلەن سىسىل بىعث اولور كى، قورد قاباغا آياق قويىماغا جرات ائتمە سىن. سانكى كوراوغلو، قاجاق نبى و باشقۇا خلق قەرمانلارى شجاعتىلە بۇ حيولنىن قارشىسىندا مىرىد- مردانە دۇرۇپلار و حتا بۇ يېرىتىجى حيوانسى وحشتە سالىپلار. كىدىن آداملارى عاشىغىن سازىنىن سىسىنە، او بورانلى و قارلى هاوادا ھامىسى بىر قارداش كىمى سىسە طرف جوُمورلار و عاشىقىن دۈورە سىنە يېغىشىرلار. قورد قاجىر عاشيق و اوپۇن سازى اۇز معجزە سىنى كۆستىرىر و صحنە بؤيوک بىر اعجاز و تعجبە باشا چاتىر.

بو يىددى داستان ھامىسى ترجمە دىر. ايش سىزلىك قەوه خانادا ، مايكىل كۈواينىن ائرلەرى روسجادان ترجمە اولونوب. عزيز اوخوجولارдан خواهىشىم بودور بۇ داستانلار و اوپۇن ترجمە باره سىنندە اۇز تتقىدى نظرلىرىنى وارلىق درگى سىيلە بۇ قلم صاحبىنин آدینا گوندرسىنلەر. قاباقجادان تشكىرىمى عزيز محسنى بىلدىرىرم.

مايكل کوواين حقيقينده بير نئچه سؤز

بوایکی داستانی "لیاپ- لیاپ قیله سی نین قیزیل شیپورلاری" و "آدام‌لار آنبارلاردا پیرلشیدیریمیشلر" دیه ییلم او توز بش ایل بوندان قاباق "بودور آمریکا" آدلی روس دیلیندە بازیلمیش بیر کتابدان فارسجا یا ترجمە اتتمیشدیم، مؤلفین آدلی "ماپکل کورواين" بازیلمیشلدى، کتابدا بوندان باشقا بیر نچە ترۆسى پرسور آمریکالى بازیچى لارین اثرلىرى بوراخیلمیشلدى، بو داستانلار فارس مطبوعتىندا اسلامى انقلابىندان سونرا چاپ او لوب يايىلدى و بير چوخ او خوجولارین نظرىنى جلب اتىدى و بو ايش باعث اولىدو، من بو داستانلارى فارس سجادان اوز آنا دېلیمیزه ترجمە ائىدم، افسوس لار او لسوون كى، باش وئرن حادىھە لر نتىجە سىنە کتابىن اصلى بير چوخ کتابلاريم ايله آرادان گىتىدى.

آمریکادا اولان زامان، اوغلومون گوستریش و یارديمى ايله بو يازىچى نىن شرح حالىنى آله گتىرمك اوچون بير چوخ كتابخانالارا باش ووردوq. آنجاق، بو آدین انگليسجه ده نىتجه يازىلدىغىنى يىلمە دىگىمiz اوچون اوندان هىچ بىر ايز و نشان آله گتىرە يىلمە دىك. بو داستانلار اۋەتىرى شىكىلە آمریكا اجتماعيياتىنин حقيقى سىماسىنин كېچىك بىر حىچىھە سىنى قىيسىا اولموش اولسادا واقعى صورتىدە آچىپ گوسترىر. من اميىم بو داستانلار اوخوجولارين خوشۇنا گللىب و اونلارى ماراقلاندىرچاق. بىنۇدا دئەم لىيم كى "آداملار آنباردا يېرىلىشىلە" داستانى نىتجە واخت بوندان قاباق "وارلىق" درگى سىنده درج اوْلۇنوب.

لیاپ - لیاپ قبیله سی نین قیزیل شیپورلاری

دوقتور "امری خورسینگل" آدلی - سانلى عالیم، لیاپ - لیاپ خلقى نین عجیبە دېلری آدلی سون اثریندە آدسیز بیر آدا^۱ اهالى سی نین آزادلیقلارىنى اوز آرزو و ایستە كلرىنى ایفادە ائتمك لرىنده، اوز گۈردو كلرىنى بىلە نقل ائدير:

دوقتور "خورسینگل" قبیله باشچىسى "سلویویا"دان اوتو قبول ائدن زامان سۇزوشۇر:

- بو آدانىن قانونلارى، اهالىيە اوز عقىدە و نظرلىرىنى آزاد بير صورت دە ایفادە ائتمگە اذن و ئىريرمى؟

"سلویویا" قبیله باشچىسى جاواب وئرير: بىلى، شىبه يۇندۇر كى، بىزىم آدانىن اهالىسى كاميل بير آزادلېقدان بېرە لنمىشلر و بو آدانىن اىشلرى نين ادارە سى، اونون ياشايالنلارى نين آرزو و ايرادە سىلە اجرا اولور.

دوقتور "خورسینگل" سۇزوشۇر:

بو مىئىلە عمل دە اوزونە نىتجە بير شكىل آلىر؟ سىز بو آدادا ياشايالنلارىن نظر و گۈروشلىرىندە نىتجە خىردار اولۇرسۇنۇز؟

قبیله رئىسى بىلە ایضاح ائدير:

^۱ آدا: جزىرە

بو مسأله چوخ ساده و اهمیت سیز دیر. اونا گؤره کى، اهمیتلی و لازملى بىر مسأله نین حقىنده دانىشان زامان، بىز آدانىن بوتون اهالى سىنى مصلحت و سس وئرمگ اوچون ساراين قارشىسىندا واقع اولان ميدانا چاغرىرىق. منيم بؤيوك نو كريم، دورمه^۲ لمىش درى اوزه ريندە يازىلان بوتون مسأله لرى اوتلار اوچون اوخويور، اوندان سونرا، من اهالى نين نظر و عقىده لرينى قىزىل شىپورلار واسطه سىلە ائشىدىرم.

قىزىل شىپورلاردا مقصىد نە دير؟

قىزىل شىپورلار يگانە وسىلە دير كى، خلق اونونلا اۆز عقىده لرينى ايفادە ائدىرلر و من آليمى يوخارى قالدىرىپ و خلقە خطاباً دئىيرم: بو نظرلە راضىلاشانلار شىپورىنى چالسىنلار، فوراً قطعنامە دە اولان تكلىف لرايلىه راضىلاشانلار، قىزىل شىپور چالىرلار. اوندان سونرا من سۇل اليمى گۈئىي قالدىرىپ دئىيرم: "راضىلاشمايانلار شىپورلارين چالسىنلار" بو كره راضىلاشمايانلار اۆز شىپورلارىنى چالىرلار. سسلى و قدرتللى شىپور چالانلارين، شىبه سىز چوخلوق لارى واردىر و مسأله اونلارين خىرىيئە حل اولور.

دوقتور خورسيگل قبىلە رئيسى نين بو اىضاحاتى نى ائشىدىن سونرا:

---

^۲ دورمه: طومار

منجه، بو، دئموکراسى نين آن كامل بير شكلى دير كى، ايندييە دك ائشىتمە مېشم. آنجاق چوخ علاقم واردىرىكى، اهالى اوز عقىدە و نظرلىرىنى ايفادە ائدن زامان شخصاً حاضير اوْلوب و بوتون بو مراسيم دن عكس گۇتۇرە بىلە.

صاباحى گونو دوقتور خورسینگل بوتون بو مراسىمى اوز گۈزىلە گۈرمە يە امكان تاپىر. آدانىن بوتون اهالىسى سارايىن قارشىسىندا كى، ميدانا اهمىت لى بىر مسئله باره سىنده سس وئرمە يە چاغىريلميسىشىلار. اونلارين سايى تخميناً اوچ مىن نفر ايدى و اڭر دال- قاباقلارينى مختصر بىر پارچا ايلە اورتىمە سىدىلىر، دئمك اولاردى كى، ھامىسى لوت و چىلپاچ ايدىلار. آنجاق مسئله نى اهالى آراسىندا سسە قويما مراسىمى باشلانىمدادان قاباق باشقى دؤرد نفر ميدان دا حاضير اولدولار. بونلار ھامىسى قىمتلى پالتار گئىب، طنطنه لى بىر تختە مىنىب مجلسە داخل اوْلدولار.

اۆزلىرىنە آسلامىقلارى قىمتلى داش- قاشلار، گونشىن ساچان شعالارى اۇنوندە، پار-پار پارىلدايىر و گۈزلىرى قاماشدىرىرىدى. اونلاردان قالخان اىليلى اونلارين قوخوسو، هندە وە رى بورومشدو. بو، دؤرد نفر اىپك دؤشك لرىن اوستوندە اڭلە شىب، جمعىتىن قاباغىندا قرار توتموشدولار و اوئلارين نئوكىرى چوخ بىر كىچىك فاصلە ايلە طۇنۇس قانادىندا دوزلمىش يېلىپىكلەر ايلە اونلارى يېلىپىكلىرىدىلر.

خورسینگل قبىلە باشچى سىنдан سۇرۇشور:

بونلار کىمدىرلر؟

قibile رئىسى اپساح ائدىر:

بونلار بىزىم آدادا ياشايالنلارин آن وارلى آداملارى دىرلار.

بو وارلى آداملار داخل اولان كېمى، قibile رئىسى نىن بئىوک نۆكىرى
دورمه نەميش درى ده اولان يازىنى اوخوماغا باشلايىر و اوخوما قورتارىندان
سونرا قibile رئىسى قاباغا گلېب، ئىينى گۈزىه قالدىرىرىر و اوجادان باغرىرى:
بو مىساله ايله راضىلاشانلار شىپور چالسىنلار.

بو، دۇرد وارلى آقا شىپورلارىنى قالدىرىيپ و قدرتلە لوفورولىر.

سونرا قibile رئىسى سۇل ئىينى گۈزىه قالغىزىب، دئىير: راضى اولمايانلار
شىپور چالسىنلار. آنجاق بو كىرە جمعىيىندن هەچ بىر سىن اوجالمىير.
رئىسى قibile بىلدىرىرىر: تىصدىق اولدو.(تصوىب اولدو)

بورادا سىھ قويىما مراسىمى بىتىر و اهالى داغىلاسдан سونرا
دوقۇر خورسىنگل، قibile رئىسىنندن سۇزۇوشۇر:

- نە تە هەر اولدو كى، يالىز بى دۇرد نفر وارلى شىپور چالدىيلار؟

- اوتا گۈزىه كى، يالىز بى دۇرد نفرىن قىزىل شىپورى واردىرى.
قلان اهالى يوخسۇل و سادە ايىچى لىر دىرلىر. خورسىنگل اونون جاولىيندا
دئىير:

- منجە، بى، هەچ فىكىر و ايفادە آزادلىغىندا اوخشامىر. بوتون بى مراسىم
اوندان اۇتسوردور كى، بىر ئىچە نفر وارلى اۋز شىپورلارىنى چالسىنلار.

آما بىزىم آمرىكادا خلقىن كامل بىر طرزىدە اۇز نظرۇ عقىدە لرىنى آزاد بىر
صورتىدە ايفادە ائتمىگە لمكانلارى واردىر. بىزىم آمرىكامايمىزدا، قىزىل شىپورلار
عوضىيە، روزنامە، مجلە، راديو و تلويزيون اختىارىمىزدادىر.

عجب! چوخ ماراقلى دىرا خواهش اندىرم بويورون بو روزنامە، مجلە
راديو و تلويزيون لار كىمە لره عايد دىر؟

خورمۇنگل جاواب وئىرير: البته وارلى لارا!

پس، اورادا، "لياپ-لياپ" قىبىلە سى كىمى دىر. سىزىن وارلى لارىنىز دا
أۇز شىپورلارنى چالىرلار و بو يول ايلە بوتون ايش لرى اۇز خىرلارنى
دولانىدىرلار.

آداملار آنبارلاردا يېرلىشىرىلمىشلر

جلسە يە يېغىشانلارين سىگارلارىندان آغ توستۇ حاقدا لارى يواش- يواش گويه قالخىر و سالونون تاوانى آلتىندا قالىن بىر بولۇد تؤرە دىب و عجىب بىر صورتىدە بوللۇر چىچرىغىن ھنده وھ رىنده، بو تالاردا يېغىلان سىاستچىلىرىن قارما- قارىشىق فىكىرلىرى كىمى او طرف بو طرفه قىورىلىر وھر لحظە اۋزونە باشقا بىر شكىل آلىرىدى. اون ملتىن نمايندە لرى يومشاق صىندلى لرىن بالىشلارينا سۈيىكە نىب و وقارلى بىر سىما توتموشدولار. اونلارين شالوارلارى نىن اوطوسو، داشق خنجرى كىمى اىتى و كۈينكلەرى قار كىمى آغ، آنجاق كىللە لرى نىن گىچ فىكىرلىرى اونلارين سىگارلارى نىن كۇتۇيو كىمى چىنتىمىش، بوزوشدورىلەمۇش و قاپ قارا يىدى.

بورادا يېغىشانلارين قارشىسىندا، كورسونون دالىندا كىچىك و آرىق بىر كىشى گۇرونوردو. بو كىشى نىن گۆزلىرى اوقدە رېيرى- بېرىنە ياخىن اىدى كى، قاشلارىنى بېرى- بېرىنە ياپىشدىرىپ بىرلىشىرىمىشىدى و گۆزلۇ گو بىر قانادلى بوداق كىمى اوزۇن و آرىق بوزۇنۇ اوستۇنده يېرلىشىمىشىدى. آداما بىلە گلىرىدى كى، بو آدامى بىر قادىن دوغما يىپ، بلکە ظرافتىجىل بىر

آدام، بير تىكە آيرى - اويرى مفتىلى پالچىغا باتىرمىش و اوندان سونرا عىبە جر و چركىن بير وارلىغى گون قاباغىندا قورو تووشدور.

بو آرىق و بالاجا كىشى سۈزە باشلادى: آقالار! سىز بورا يېغىشىپ سىنىز كى، بىزيم اقتصادىيەتىمىزىن مەكمەلىك رمزى ايلە تانىش اولا سىز. سىز بىزىم اولكە يە گلەمىشسىنىز كى، بىزىم الە ائتدىگىمىز نائىلىت لرى، يارا تىدىغىمىز مەكمەن و قدرتلى بىر سرمایه دارلىق جمعىيەتنىدە اۆز گۈزلىرىنىزىلە گۇرە سىنىز كى، بوتون باشقۇ اولكە لر، بحران بورولغانلاريندا بوغولدوغو بىر زامان بىز بوتون اجتماعى مسالە لرى بؤيووك موققىيت لە حل ائدب و ائله بىر واسطە الە ائتمىشىك كى، سرمایه دارا ھەر جەتىن راحات و آسودە ياشاماق امکانى يارادىر... سۈزۈن حقيقى معناسىندا بىزىم نقشه مىزىن بىنۋۇرە سى، همان وحشى قىرمىزى درىيلر آدام اۇلدورن لرىن اسکى فورمولى اوزە رىيندە بنا ائدىلەپ كى، انسانى محدود بىر زامان ياتىرىتىمەممەن دور. انسان ھېپنۇتىزىملە يوخۇريا گەندىيگى بىر حالتىدە يىشە يە، گەئىمە يە و باشقۇ بىر قايغى لارا احتىاج حسن اتتىمير. بونا گۇرە دە او بىلە بىر حالتىدە حسن ائتدىگى و فيكىرلىشىپ ايشلە دىيگى زامان دان داها بختىار دىر. او قادر دىر، بىلە بىر حالتىدە آيلار و ايل لرى باشا چاتدىرسىن و اونون ساغلاملىغىنما، بىر ضرر يېتىشىمە سىن.

بو زامان خارجى دىپломاتلارдан بىرى ناطقىن سۈزۈنۈ كىسىدە:
- بونون كى، آدام اۇلدورمڭە تفاوتى يوخىدور.

عىيە جر سياستچى جاواب وئردى: يوخ، بىلە دئىيل! بىزىم حكىم لرىمىز
ھە زامان لازم گلسى، اونلارى يوخودان آيىلدىب، حياتا دوغرو قايتارىب و
تىزە دن ھە يېر دىزگاهىن دالىندا ايشە قويا بىلرلر. بونا گۈرە دە بىزىدە ايش سىز
يوخدور! ھە يېر نفر ايشىنى الدىن وئرن كىمى بىزىدە يوبانمادان اونو صنعتى
صورتىدە ياتىرىدىپ آنبارا گۈندە رىرىيک. آنباردا، اونلارى جوزلاشدیرىپ
ساھمانا سالىپ، ايش و استعدادلارينا گۈرە ھە يېرىسىنى معىن يىشىلرده
يىشىلشىرىپىرلر. ھە يېر صاحبكار ايشچىھە احتىاجى اولدوغو زامان الدە اولان
سياھە لرین اوزوندن اىستە دىيگىنى بگە نىر و بو زامان فوراً لازم اولان بىر
ئىچە كىشى و آرجاد يوخو حاليىندا چىخارىلىر و ايشە قويولور. محاربە دئورۇ
بىزىم ۱۵ مىليون آنباردا يىشلىشمىش و ياخشى تعلیم آلمىش سرباز اختىارىمىزدا
واردىر و اونلارى ھە زامان اىستە سك حياتە دوغرو قايتارا بىلە رىيک.

سياستچىلەرن بىرىسى باغىردى: بو سىستەم حقىقتىدە اىدە آل دىر! بىلە بىر
 يولىلە ھە يېر چتىنلىكى آرادان قالدىرماغا قادرىيەك.

ناطق جاوابىندا دىئى: لاب بىلە دئىيل، بو سىستەم نقصانلارى دا واردىر
و ھە بعضى چتىنلىكلىرى بىزىم قاباگىمىزدا دورور كى، بو آسانلىقلا حل ائتمىك
ممكىن دئىيل. بىز بو نقشه مىزى حياتە كىچىرن زامان اۆلکە دە اىكى مىليون
ايش سىز وارايدى كى، اونلارى صنعتى صورتىدە ياتىرىدىپ آنبارلاردا
يىشلىشىرىدىك و بو واسطە ايلە بىز ايش سىزلىر ھە يېر ياردىمىي لغۇ ائدىپ و
دولتلى لرین و ئىرگى لرینى آزالىتىغا موفق اولدوق. اما بىلە بىر يول ايلە اىكى

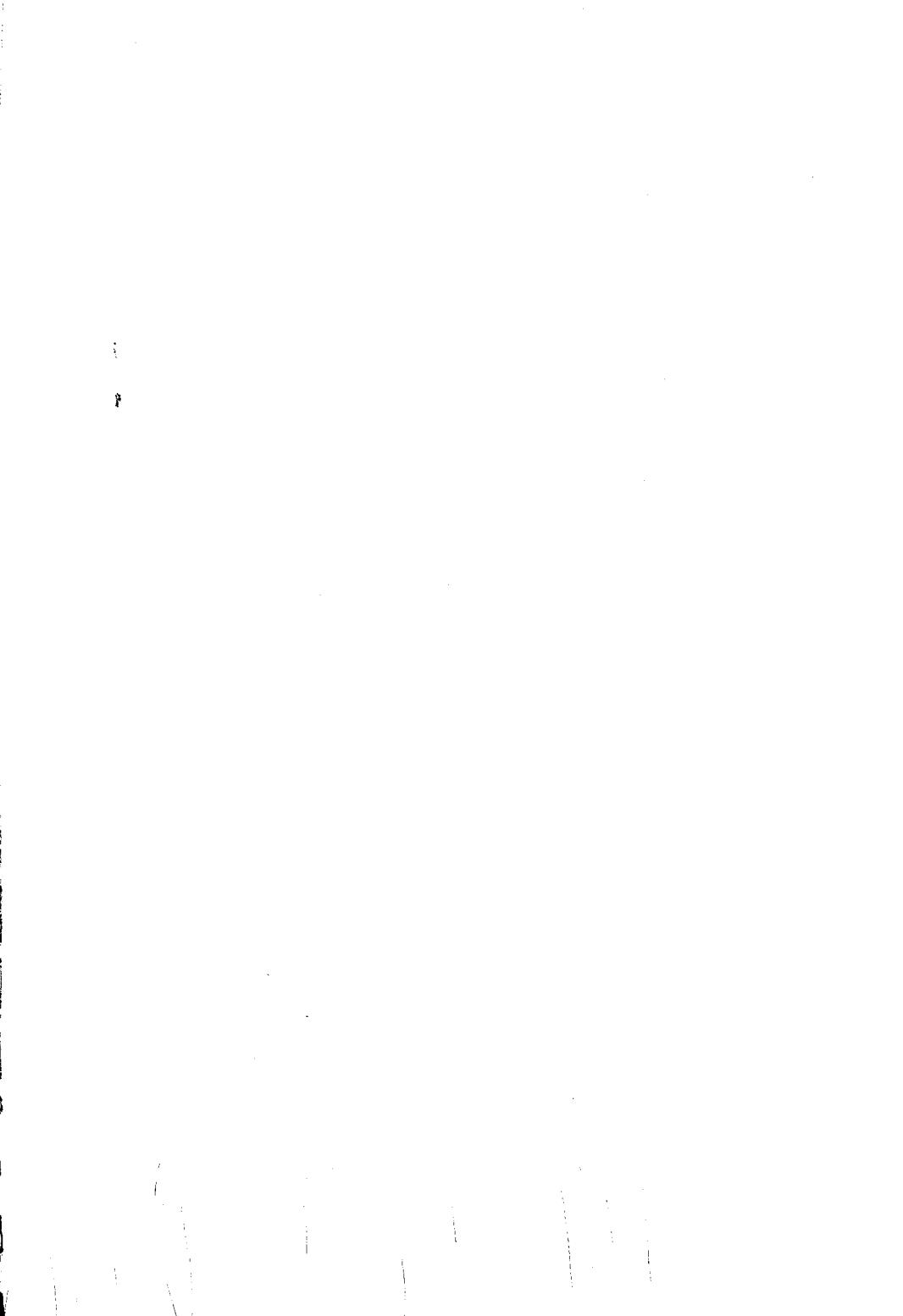
میليون مشترى آزالدى، ماللارين ساتىشى اسکيلدى و كارخانا صاحبلىرى مجبور أولدولار يىنى دن ايکى ميليون ايشچى كارخانالاردان ائشىگە سالسىنلار و بو ايکى ميليون ايشچىنى ده هيپنوتىزم ائله يېب انبارا يوللاadicق. نتيجه ده يىنه ده مشترى لرىن سايى اسکيلدى و يىنه بىز مجبور أولدوق بير عده ايشچى لرى اىشدن چىخارداق. بو گونكى گونوميزدە تخمىناً بىزىم اولكە مىزىن اهالىسى نىن ٧٥ فايضى آنبارلاردا ياتىب و ايش سىزلىرين سايى آيدا ئىچە يوزمىن چوخالىر. وضعىت بىلە كىچسە، ايکى يا اوچ ايلين عرضيندە بىزىم اولكە ده ياشايانلارين هامىسى آنبارلاردا يېرلشه جىكلر.

سياستچىلىرىن بىرى سۇزوشدو:

- پس سىز بو بارە دە نە تكلىف ائدىرسىنىز؟

ناطق اوز سۇزلىرىنە دوام وئردى:- بىز بو مسالەنى ھر طرف لى آراشدىرىپ و بو نتيجه يە يىتشىمىشىك كى، بونون تك بىر يولو واردىر و او، دا بىزىم محصوللارىمۇ خارجى بازارلارا يول تاپماقدان عبارت دىر. بىزىم اولكە نىن اهالىسى اولكە ده استحصال اولان ماللارين هامى سىنى مصرف ائتمىگە قادر دئىيل لر... چونكى... آنبارلاردا ياتىب لار و بىزىدە ايشىمىز اولمادىغينا گۈرە، اونلارى آيىلتىماغا قادر دئىيللىك. باشقا اولكە لر اوزلىرى احتياج دويىدوغو ماللارى استحصال ائدىرلر و بىزىم محصوللارى آلماغا ماراقلانتىمیرلار... بىزىم بوتون اقتصادى نقشه لرىمىزىزىن كۈركو بوردادىر اگر آيرى مملكت لر بىزىم محصوللارى آلماقدان ايشلىتمىكدىن بۇيۇن قاچىرالار،

گرە ک بىز اونلارى زورايىلە بو ايشە وادار ائدك. گرە ک بىز اونلارا محاربە اعلان ائدە ک! بىزىم ائلکە، اقتصادى مسالە لرىنى صنۇى يوخو واسطە سىلە حل ائتمىشدىر. آنجاق گرە ک بونا كفایتلەمە يك، گرە ک بو مسالە لر، بوتۇن باشقۇ دۇنيا ائلکە لرىنە دە حل اولۇنسۇن. بو زاماندا بىزىم ملت اۆز تارىخى مأمورىيەتىنى يېرىنە يېتىرىپ و بىزىم آنبارلارىمېز صنۇى سورتىدە ياتانلارىن آغىرلىغىندان خلاص اوڭا جاقدىر.

صادق هدایت

صادق هدایت ایرانیین معاصر و اقتدارلی یازیچی سی ۱۲۸۱ - نجی ایلی نین بهمن آیی نین ۲۸ - ینده تهران دا دونیا یه گفزر آچیر و ۱۳۳۰ - نجی ایلین فروردین آیی نین ۱۹ - وندا پاریس شه هرینده اوژ حیانینا سون قویور.

صادق هدایت وطنیمیز ایرانیین چاغداش آدلی - سانلی یازیچیسی دی، او فارس ادبیات و دیلینه بؤیوسک و اوئسولماز خدمت ائتمیشدیر. او، ایگیرمی ایل یازیچیلیق دوزوروند، بعضی مجله و درگی لردہ یازدیغی مقاله لردن باشقا اوتوزدان آرتیق ادبی، بدیعی و تاریخی اثر یارا تمیشدیر.

اوونون یازیب یارا تندیغی اثرلرینین ادبی شکلی داستان دیسر. معاصر داستان یازماق ایراندا، دئمک اولارکی، اوونولا باشلانیر و چیچکله نیر. البتہ هدایت دن قاباق سید محمد علی جمال زاده طرفیندن بیری واریدی، بیری یوخ ابدی عنوانی آلتیندا آلتی داستان ۱۳۲۹ - نجی قمری ده انتشار تا پدی آنجاق بو سبک ده یازیلان اثرلرین گئیشنه سینده و اینکشاپیندا صادق هدایتین رولو چوخ بؤیوک اولموشدور.

صادق هدایتین بیر چوخ اثرلری انگلیس، آلمان، روس، فرانسیز، چک و باشقا دیل لره ترجمه ائدیلیب دیسر. بیز بوردا اوونون گوز بشل داود داستانینی آنا دیلیمیزده او چوخ جولا را تقدیم ائد، بیریک. گوز بشل داود گوناهسیز بیر واریق دیسر. او، آنادان اولان زاماندان هنچ بیسر تقصیری اولمادان هامی نین طرفیندن تحریر ائد بیلیر، بوتون عمرو بیو یاشادیغی جمعیت او تو اوژوندن قووور، هامی او تو آله سالیر و اوونون اینجه

و انسانى حىنلىرىنى و شىوگىسىنى ياراما ز و او جوز سانىلار، او تۇنلاڭىدىش - گلىش
اىتمىكىدىن بىلە چىكىنلىرى، او، هر بىر يېرىدەن، هر بىر كىمىسە دن مائىرس اوڭدوغۇ حالدا
او زونىر او زوندۇر ب تىلى تا پماقىدان او تىرى بىر ايتە سىفىنلىر، آنجاق او تۇدا او لموش
تاپىر.

قوز يئل^۱ داود

بوخ، بوخ، من هئچ واخت بىلە بير ايشين داليسينجا گتتىيە جە يم.
گرە ك تمامىلە اوندان گۆز يومماق اوزگە لر اوچون سئوينج گە تېرىر حالبو
كى، منىم اوچون درد و عذابىلە دوڭودور. هئچ واخت، هئچ واخت ۰۰۰
داود دوداق آلتى اۆزۈيلە دايىشىرىدى و ئىنده اولان گودە مارىتىيل
آل آغاچىنى يىره دايىيپ چتىن لىگلە يول گتدىرىدى، و بىلە آنلاشىلىرىدى
كى، او چوخ زىمتىلە اوز موازىنە تىنى ساخلايىر. اونون يىكە صىفتى قىباڭا
قاپارىلمىش سىنە سى اوستوندە، آرىق چىن لرى نىن آراسينا دوشموشدو.
قاپاقدان بىر قورو، كوبىزد و اورە ك بولاندىران حالتى وارىدى. نازىك
دوداقلارى، كامان كىمىسى اينجە قاشلارى، آشاغايَا دوغرو دوشموش
گۆز قاپاقلارى اوزدونون سارالمىش و قابارىق سوموكلىرى. آمما اوزاقدان اونا
باخاندا چوسونجە دن^۲ كىمىش جىلىقە سى و قاباڭا چىخان بىلى، اوزون و
بيچىم سىز اللرى، باشينا قويدوغو گىن بئرلىكى خصوصىلە اوزونە جىتى بىر
حالت آلىپ عصامىنى يىره چالماسى اونو داها آرتىق گولىمە لى ائدىرىدى.

^۱ قوزبىل: آذربايچانىن بىر پارا شە هەرلىرىنده "قوزبىلە" "اوۇلى" دىيىلر.

^۲ چوسونجە: چوجونجە، نازىك- اىپك پاتار

او، پهلوی خیابانین دئونمونون باشلا تغیبیندان باشلا بیب شه هرین
خارجینه، دروازه دولته طرف گندیردی. آخشم یاخینلا تشيردی، هاوا بیر آز
ایستی ایدی. سوْل طرفده ایشیغین قاباغیندا، بو آخشم چاغی نین قارشیسیندا
حیران قالان پالچیقلا ایشلنمیش دیوارلار و کریچ ایله دوزولموش بنالار
سکوت ایچره گؤیه دوغرو دایانمیش ایدیلار یتبیجه دولدورولموش خندقینه؛
ساغ طرفینده آرا- بیر یاریمچیق کریچ ایله ایشله نمیش ائولر گؤزه
ده بیردی. بوردا نسبتاً دینج ایدی و بوردان بعضاً مینیک ماشینی یا فایتون
کتچیردی و بونلارین تؤز- بورپا قالخیز ماقلارینا باخما باراق، خیوانین
هرایکی طرفینده سو آرخی نین یانیندا تزه آغا جلار اکیلمیشدی.

او فیکر ائدیردی، گئوردو ایلک اوشا قلیق زامانیندان ایندیسه ده ک
همبشه اؤزگه لر اونو لاغا قریوب یا اونا ترخم گئزیله باخیشلار.
یادینا دؤشدو بیرینجی دفعه اولاراق معلم، تاریخ درسینده "اسپارت" ین
اهالیسی، عیبه جر و ناقص اوشا قلاری اوگدورور دیلر، دییه ن کیمی
بوتون شاگردلرین اونا باخماغی اوندا عجیب بیر حالت تئرە تدى.
آمما ایندی او، آرزولا بیردی کی، کاش بو قانون دونیانین هر بیر یشیندە
حیاته کتچیردی، یا هئچ اولماسا بیر چوخ اولکه لر کیمی عیبه جر و
ناخوش شخص لرین اتلنمه سی نین قاباغی آلینسیردی، اونا گئرە کی، او
بیلیردی بونلار هامیسی اوتون آناسی نین گوناهی دیسر. آناسی نین سولغۇن
صیفتى، باتمیش اوزدی، گئزلرینین آلتى نین چوققورا دوشوب گئزیرمە سی

باريم آچيق آغزى و اولوم حالتى اوونون گۈزە لرىنин قاباغىندان كىچدى سىفلىسە دوچار اوڭمۇش، جاوان بىر آروادىلە اولە نن قوجا آناسى نىن اوشاقلارى هامىسى كۈز، شىپە^۱ دونيا يە گلمىشىدىلر. دىرى قالمىش لال و آخماق بىر قارداشى دا اىكى اىل بوندان قاباق اولدو. اۆزو - اۆزونە دئىيردى: بلکە دە لونلار خوشبخت ايدىلر؟

آمما لو دىرى قالمىشىدى اۆزوندن و اۆزگە لردن آجىغى گلىرىدى و هامى اوندان چكىنيردى و بونا گۈزە دە او، طبىعى اوЛАراق اۆزگە لردن كىنار ياشاماغا عادت ائتىشىدى. او، اوشاقلقىق زىمانىندان مكىب دە ايدمان^۲ دان، شوخلوق ائتمىكدىن، قاچماقدان، توب اويناماقدان، ائشكى يىلى سىبىنديرىدىان^۳، قاچدى- توتدى و اوونون ياشىدلارىنى سىۋىنلىرى ن باشقا شى لردن فايдалاتا يېلىمىرىدى. اوئيون زىمانى بىر يىشىدە اۆزونو بوزوشدوروردو و كايىنى اوزونون قاباغىنىا توتوب و اوئون دالىسىندا بويلا تىپ اوشاقلارا باخىردى. آنجاق بىر واختىدا جىتى صورتىدە ايشلە يېرىدى و اىستە يېرىدى هېچ اولماسا تەھسىل يولو ايلە باشقىلارينا نسبت اوستۇنلوك الدە ائسىن. گىتجە- گوندوز دورمادان ايشلە يېرىدى و بونا گوره دە بىر- اىكى تىبل

^۱ شىپە: آذربايچانىن بعضى يىتلرىنده ئەللىيچە شىپە دىشىلر.

^۲ ايدمان: ورزش

^۳ ائشكى يىلى سىبىنديرىدى: جىتكىچ چەھار كىش، اردبىلەدە هەلە كى مولا و بعضى يىتلەردا انزلى دە دىيرلر.

شاگرد اونا ياخينلاشدىلار، البته بونون اوچون كى، اونون حل ائتدىگى رياضى مساله لرى و باشقما تاپشىرىقلارين اوزوندن يازسىنلار. آمما او ياخشى بىلىرىدى كى بونلارين دوستلوغو ساختا و اوندان فايдалانماق اوچون دور، حالبوكى شاگىدلرین چوخو اللشىرىدىلر ياخشى پالتار گئين گۈزە ل و ياراشىقلۇ اولان حسن خان ايله دوست اولسۇنلار. يالنiz ايکى - اوچ نفر معلم لردىن اونو ملاحظه اندىب و ظاهر صورتىدە اونا ماراق گۈستەرىدىلر، مئۇز يوخدوركى، بوماراق اونون ايشى اوچون يوخ، بلکە دە اونا اورە كىلرى ياتىرىدى. بونونلا بىلە، او بوتۇن چتىن لىك لر و زحمت لر ايله بىلە، ايشىنى آخىرا چاتدىرا بىلەمە دى.

ايىندى او آلى بوش قالىب و هامى اوندان قاچىرىدى، يولداشلارا عار گلىرىدى كى، اونونلا يول گىتسىن لر، آروادلار اونا دئىيردىلر: قوز بىلى گۈزرا بى آرتىق اونو، جىنلىنىدىرىرىدى. نىچە اىل قاباق ايکى كره ائلچى لىك ائتىيىشىدى هرايىكى كره آروادلار اونو لاغا قويموشدولار، تصادفاً اونلارين بىرى زىبنىدە بى ياخىنلىقدا فيشرآباددا ياشايىرىدى، نىچە دفعە بىر - بىرلىرىنى گۈزروب و اونونلا حتا دانىشمىشىدى. ناهارдан سونرالار مكتىبدن قايتىدىغى زامان اونو گۈزرمك اوچون بورايا گىلدە. يالنiz اونون آغىزىينىن قىرغىندا قارا بىر خالى يادىنا گلىرىدى، سونرالار كى، خالاسىنى اونون ائلچى لىكىنە گۈئنده ردى، همان قىز اونو لاغا قويروب دئىيىشىدى: بى بە آدام قحط اولوب كى، من بىر قوزىتلەن آروادى اولام؟ آمما داود دەلە دە اونو سئورىدى و بىر

اونون گنج لیک چاغى نىن آن گوزه ل خاطىرە سى اىدى. ايندى ده بىلر- بىلمز يوڭو بو طرفلىرى دوشوردو و كىچمېش خاطىرە لر اونون گوزونون اۇنوندە تزه له نىردى. او، ھامى شىع دن مأيوس اولموشدور و چوخ واخت نك گزمه يه گىنديرىدى و جمعىيەتن چىكىنيردى، اونا گئۋە كى، هر بىر گولنى كىمسە نى يولداشى ايله يىچىلداييان شخصى گۈرمك ھمان، بىلە فيكىر اندىرىدى كى، اونون بارە سىننە داتىشىرلار. اىستە بىرلر اونو آلە سالسىنلار. آچىق قەھەر ئى رنگلى و دونبا گۈزلىلە و چتىن وضعىتى اوڭلۇغۇنا گئۋە بويونونو بىنى نىن يارىسىلا دۇندىرىپ، گۈز آلتى تەقىير ايلە باخىب كىچىرىدى. يولدا، اونون بوتون حس لرى اۆتوب- گىنە نلرە يۈنە لمىشدى و صىفتى نىن ھامى عضله لرى سارمىلىرىدى و اوزگە لرىن عقىدە سىنى اۆز بارە سىننە بىلەك اىستە بىردى.

آرخىن قىراغىنيدان ياواشجاسىينا سوروشوردو و بعضاً آل آغاچى نىن اوچى ايلە سوپون اوزونو يارىرىدى. اونون فيكىرلىرى قارما- قارشىق و دالغىن اىدى. اونون عصاسى نىن اوچو داشا دە گىدى بىردىن بوسى دن اۇزون توكلۇ آغ بىر ايت باشىنى قالدىرىپ اونا باخدى. ائلە بىل كى، بىر كە خىستە و يَا اۇلۇم حالىندا اىدى. يېرىندە ترىپە نە بىلەمە يېپ يېنە دە باشى يېرە دوشىد و او، چوخ زەختىلە آگىلدى. آيىن ايشىغىندا اونلارىنىن گۈزلىرى بىر- بىرىنە ساتاشىدى، غربىيە فيكىرلر اوندا وجودە گىلدى بىلە حس اشىدى كى، بىر ايلك سادە و صەيمىي بىر باخىش دىر كى، او اپنەيىيە دە ك گۈرموشدو، اونلار ھە

ایکیسی قارا بخت زیرزیبل و یارار سیز و چؤلە آتیلمیش بیر شى کیمی انسانلارین آرسپندان قوولموش دولار او، ایسته بیردى بدیبغەت لیگىنى اوزوایلن شە هەرین قیراغىنا سوروين و اوزوونو خلقىن گۈزلىرىندن ایتىرەن ایت ايلە اڭلشىب و اوئۇر قوجاقلاپ، باشىنى قاباغا قابارىلمىش كۆكسونە داياسىن. آمما بېردىن باشىندان بىلە بېر فيكىر اوۋۇندۇ، اگر بوردان بېر كېمىسە كېچە و اوئۇر بۇ حالدا گۈزە داها آرتىق اوئۇر استەزا ايدە جىكلە. گۈز، آرتىق باتماقدا ايدى. يوسف آباد دروازە سىينىن كىچىپ، بوكىدرلى و اووه يە ياتان كېچە نىن باشلا ئىجىيەندا گۈيە يو كىك لىرە قالغان و نورساچان آيىن ايشىقلى ھالە لرىنە باخدى. يارىمچىق اتولىر، قالاق- قالاق بېر- بېرىنىن اوستۇنە يېغىلان كريچە لر، شە هەرین مورگە لە يىن منظرەسى، آغا جىلار اتولرىن دامى، تىند بوزرنگلى داغ اوئۇن نظرىنى اوزوونە جىلب ائىدى. اوئۇن گۈزۈنون قاباغىندا قارما- قارشىق و بوزرنگلى اۇرتۇك لر كىچىردى. اوذاقدا و ياخىندا بېر كېمىسە گۈزۈن موردو. خىندقىن او بېرى باشىندان بېر اوذاق و بوغۇنۇق "ابوعطا آوازى" اشىدىلىپەرىدى.

باشىنى چتىن لىگە قالدىرىدى. او، يۈرۈغۇن ايدى، اووه يى غم و كدرلە دولو، گۈزلىرى يانىرىدى ائلە بىل كى، باشى بىنېنە آغىرلىق ائدىرىدى. داودو آل آغا جىنى آرخىن قیراغىنا قويوب اوئۇن اوستۇنندن كىچىپ، ارادە سىز او لاراق داشلارا طرف يېئىلدى. بولۇن كنارىندا اڭلە شىب بېردىن گۈزو اوئۇن ياخىن لىغىندا آرخىن قیراغىندا اڭلە شىن چادرالى بېر آروادا دوشدو. قىلى

سرعتله دویونمگه باشلادی. او، آرواد مقدمه سیز لو زونو لو تا چنوریب و
تبست ایله دئدی:

- هوشنگ! ایندیبه دک هاردا ایدین؟

داود بو آروادین ساده لیگبندن تعجب لندی کی، نجه او نو گژروب و
قلچما بیدیر؟ اتله ییل بو تون دونیانی اونا وثرب لر. اونون سوآکیندان
بلی ایدی کی، اونونلا داتیشماق ایسته بیر. آمما گنجه نین بو واختی بوردا
نه قایبر؟ نجیب دیرمی؟ بلکه ده عاشیق دیر؟ هر حالدا اوزونه جسارت
وثریب، اوزو- اوزویله دئدی هر نه اولادجاق قوی اولسون، هنچ اولماسا بوردا
بیر هم صحبت تا پیشام. بلکه ده منی بیر آز لووندورا! اتله ییل کی، اوز
دیلی نین اختیاری اوز اینده دئیل، دئدی: خاتم سیز بالقوزمسیزمی؟ من ده
بالقوزان، همیشه بالقوزان! عمروم بو بو بالقوز اولموشام!
هله سؤزلرینی قورتار مامیشدی، توتفون گوزلوک گوزونه تاخان او
آرواد، اوزونو اونا ساری چنوریب و دئدی: پس سیز کیم سینیز؟ من اتله
فیکر اندیردیم سیز هوشنگ سیز، اونا گوزه کی، او گلن کیمی منبله ظاراقتا
باشلایار.

داود بو سوئن جمله دن بیر شیع آنلامادی و او، آروادین قصدینی بثله
بیلمه دی. آمما بثله بیر انتظاری دا یوخ ایدی. مدت لر ایدی کی، هنچ بیر
آرواد ایله داتیشمامیشدی. گزردو بو آرواد گزره ل دیسر. سویوق تر بو تون

بندیندن آخماقدايدى. چوخ زحمتىلە دئدى: يوخ خاتم، من هوشىنگ دئىيلم
منىم آديم داود دير.

او، آرود تېستم ايلە جاواب وئردى: من سىزى گۈرمۇرم. گۈزلەيم
آغرايىر. آها داودا! ۱۰۰ قوزىشل داود (دوداغىنى دىشلە دى) گوردوم
كى، سس مىنم قولاغىما تانىش گلىر. مندە زىيندە يم، منى تانىرسانى؟

اونون صىفتى نىsin يارىسىنى اۇرتىن ھۆرولموش ساچلارى تېپە ندى
داود اونون دوداغى نىsin قىراغىندا اولان قارانعالى گۈردو. سىنه دن بوغازا
كىمى گرگىن لشدى. گىلە- گىلە تر اونون آلنىندان آخماغا باشلادى.
هندە وە رە نظر سالدى هەچ بىر كىمسە يوخ ايدى. بوعطا آوازىنин سىسى
ياخىنلاشىردى، قلبى ائلە سرعتله ووروردو كى، نفسى كىسىلمە كدە ايدى.
بىر سۆز دئە دن، تېترە يە- تېترە يە بىشىنندىن قالخدى، خىنوو^۱ اونون
بوغازى نىsin دىبىنى توتموشدو. آغىر آددىملاراكىل بىر تە هەمان گلدىگى
 يولدان قايىتدى و بوغۇنوق بىر سس ايلە اوژو- اوژو يە پىچىلدادى! بۇ زىيندە
ايدى! منى گۈرمۇردو ۱۰۰ بلکە دە هوشىنگ اونون آدانغلىسى و يَا آرى
ايدى ۱۰۰ كىم بىلير؟ يوخ ۱۰۰ هەچ واخت ۱۰۰ گەرە ك تمامىلە گۈز
بومماق! ۱۰۰ يوخ، يوخ، من آرتىق قادر دئىيلم ۱۰۰

---

^۱ خىنوو: بغض - غضب

اۇزونو چىكدى يولدا گۈردو يو همان ايتىن يانىندا اڭلشىدى و اوتون
باشىنى اۇز قىبارىلىمېش سىنە سىنە دايادى. آمما او ايت اۇلموشدو!

محمد بهمن بیگی

محمد بهمن بیگی ۱۴۹۹ - شمس ابیانده، افز دوفم آنلی اولان
قاشقائیلارین قورینوندا، آنادان اویموشدور. او، تهراندا حقوق دانشکده سینی پیتیرمیش
و ۱۳۲۶-نجی ایلده عرف و هادت در عشاير فارس اثرینی بوراخمیشدار. محمد
بهمن بیگی نین اوره بی داتماً افز لالی و خلقی اوچون ذریونوش، او، پنس پنمه
دزوریند ن باشلا باراق، لالی نین، خلقی نین آغیز ادیتاینی توپلاماقدا بژیوک امک
صرف انتمیشدار. او، صمرنوون باریسینی آت بثیانده ياشایان و داتماً سفرده اولوب
بايلاق-قبشلاق لالدن لالی نین اهلیسین ساوادلاندیریب و ملنیته دوخره یونه لمه
سی اوغروندا وار قوه سیله چالیشمیشدار و اوونون بیتون وارلیفیلا صرف اندیگیس
امک سایه سینده ایندی اوونون لالینده وجوده گلن عالی تحصیل آلانلارین سایی اوون
مین دن کتچیپیدیر. بو گون اولکه میزین جنوب حبشه سینده و بیر چوخ مختلف
نه هرلرده عشاير بالalarی دوقتور، مهندس، حقوقدان، معلم و... سیماستندا افز
خاقلرینه و بوردلارینا خدمت انتمکده دیزلر.

محمد بهمن بیگی نین بیتره لیکده بخارای من، ایل من اوون دوقور حکایه
دن هبارت آدلی اثری انتشار تاپمیش و چوخ بیر آز زاماندا اوچونجو چاپ لاله
انتمیشدار. بورادا، اوونون بیو کتابیندان بورد آدلی حکایه سینی آنا دبلیمیزه ترجمه
اقدیب تقدیم اندیرم.

يورد

ائل، آى و گونش ايله رقابت اىدن دان اولدوزونون دوغماسيلا آياغا قالغىب يولادوشو. هله، هاوا اىستى لشمە مىشدى كى، يوردا يېتىشدى. ايل ياخشى ايدى. سووآلاق بۇن، يورد، تپە و قايصالارين آراسىندا روحلاندىرىجى بىر اوتلاق وارىدى. قويونلار و قۇزولار، اوت لارين اىچىنде يايىلدىلار. دىشى آتلار آغىمتىول دايچالار اوچون كىشىنە بىردىلر. دايچالار آنالارينىن وورنۇخمالارينا باخما ياراق، اونلارين گۆزۈندەن اوzac بىرى - بىرىلە آتىلىپ دوشوردولر.

چىلغىن اركك لر، باشلارى يوگن ده و آياقلارى بوخودا، دىشى آتلارا دوغرو للرىنى يىشە دؤйىھ شله بىردىلر. دوه لر آرامجاسىنا يوكلىرىنى يىشە قويوب، باشلارينى آجاجىلارين خوللارينا دورتموشدولر. اىششك لر قاطىرلار، چۈول و پالازلارينى يىشە قويوب، سارى، خزان وورموش چمن لرينى اىچىنده آغناييردىلار.

بىر كىشى ايتىنى ايتىرمىشدى، چىغىريردى: "قرە باش"، "قرە باش".

بۇنۇن ايتىنىن آدى "قره باش" اىدى. قره باشىن سررى آچىلىدى، او سۇيۇنۇن^۱ و فاسىنى او نۇدموش و يولدا بىر دېشى ايتىن اىينى دويماق همان طايقا و قibile سىنى بوشلامىشدى.

سورونۇن اۇنۇنده گىدىن "شەزاز"^۲ لارىن و تكى^۳ لرىن زىنغيرولارىنىن سىنى فضانى بوروموشدو. هر بىر سورونۇن مخصوص شەزازى وارايدى. شەزازلار، دىگرلى ھىكل لرە، عظمتلى و محكم قد و قامت لرە، اوزۇن ساققال و قىورىلىپ، بورخولموش بويىزلا라 مالىك اىدىلر. هر يىشە گىدىرىدىلر، سورو، اونلارىن آردىنجا گىندىرىدى. اگر قويوبىا اوچورومون اوستونىندن آتىلىرىدىلار، سورو دە قويوبۇ اوچوروما بىلە آتىلىرىدى. سورونۇن عاغلى شەزازلارىن كله سىنده اىدى. هر بىر شەزازىن بويىزنا گۈزە ل و آهنگدار بىر زىنغيرو آسىلىمىشدى.

كىشى لر، اللرىننە تو خماق چادىرلارىن مىخ لارىنى يىشە مىخالايرىدىلار. آروادلار، اىتى قىيق لارىلا، چادىرلارىن قىراقلارىنى بىرى- بىرىنە تىكىرىدىلر. گنج لر، چوؤوال لارى خورجون لارا و شلە لرى سира ايلە دوزوردولر، سوگىتىرىرىدىلر، اوڈ ياندىرىپ، قوجالارىن چاي و قليان بوساطىنى دوزە لدېرىدىلر.

^۱ سۇى: نژاد، نسب، منشاء، اجداد

^۲ شەزاز: بىز نر پىشاھنگ، راهنمای كله (مؤلف دن)

^۳ تكى: ارکك كىچى

آتىشما و توفنگ سسى تپه لرىن بىرىندىن قولاغا چاتىردى. اوْچولار كەھىك اوْزۇونا گىتمىشدىلر. باشقا تپه لرىن كەھىك لرى، اۋز هەجنسلىرىنىن آجىنا جاق حالىندان خېر سىز قالىب، قاققىلداماغا باشلامىشدىلار.

قوشلار، بۇچك لر يېغىنى چاغرىلماسا مىش قوناقلارين هەجمۇندان اوپيان- بويانا تىپە نىب، سس- كۆي سالمىشدىلار. ائلين روحلاندىرى يېجى موسىقى سى سس لنمكەدە ايدى.

ياواش- ياواش ھامى يىتىشىدىلر و چادىرلارى قالدىرىدىلار. قارا چادىرلارين اىچە رىسىنده اىكى آغ، گۈزە ل و دايىرە وى شكىل چادىر گۈرونوردو. بو، عشاير مدرسه لرىنин چادىرى ايدى. ائلين گۈزە رىگى (سييار) مدرسه سى ايدى.

بىر آتلى دۇرد نالا يولدان يىتىشىدى. او، بەزاد ايدى. بەزاد مدرسه لرىن گۈستەرىچى سى (راهنما) سى ايدى. بىر باشا مدرسه نىن سوراغينا گىتىدى. مدرسه دېيىلدى، تمامىلە احتراص و شور ايلە دوڭلو ايدى. بىر دونيا ھىجان و مەربانلىق ايدى. او شاقلاڭار، شۇينجىن اوْزۇرىنى ايتىرمىشدىلر، يوز ايل لىك يولو بىر گىنچە دە گىنديرىدىلر. اىستە يېرىدىلر، يوز ايل لىك ساوادىسىزلىغىن قىصاصىنى بىر جە آلسىنلار. مدرسه ائلين ياخشى مدرسه لرىنندىن ايدى. مدرسه دېيىلدى، ائلين بۇيوك اۇمودى ايدى. ائلين پارلاق گله جىگى ايدى. ائل اىستە يېرىدى بىر مدرسه و بىر مدرسه لر ايلە، اوْزۇندىن حكىم ادبىات شناس، تارىخچى، اجتماعيياتچى، مەندىس، قانون شناس ئىلده انتسىن.

ايل ايسته ييردي بو مدرسه لر ايله، ظولمون، اووزون- اوزادى عمرونه سون قويسون، آرتيق، شه هر و كنده اذيت وئرمە سين، آرتيق شه هردن و كندين عذاب چكمە سين.

ايل ايسته ييردي بيليكين دورو بولاغىندان دوزيونجا ايچسىن، اونلارا بابالاردان ارث قالان كونبولدوغۇ، صحرانىن يىللىنه تاپشىرىپ، عواملېغىن ساوداسىزلىغىن دورمه^۱ يىنى جىرسىن.

بيليك، معرفته شوگى، ائلين آنالارينىن لاي- لاسينا يول آچميش ايدى. يالنiz گله جكە باغلاتان اومود زومزومە سىلە، دىرە يە كنديره آسلامان بشىك لرين ايچە ريسىنده سودامە اوشاقلار يوخلاييردىلار. اومود مكتبه، اورتا مكتبه، دانشگاها!

بهزاد، اوشاقلاردا اولان شوق و احتراص دان، داها آرتيق بير شوقىلە اونلارى سيناماغا باشладى. كىچىك، يازى تاختاسى نين دالى، قاباغى كلمە لر ايله، ساي لارايلە و شكىل لرايلە گۆزە للشدى.

سيغىنات دزگاهى قورولدۇ، اوشاقلار، ايل ايله يايلاق و قىشلاق ائد ن اىششىكىن دالىنا قويولموش مختلىف آوادائلىغى، ايکى دمىر قوطودان چىخاردىپ ايشە باشладىلار.

---

^۱ دورمك: طومار

حساب، کتاب و علمین ایشی قورتاراندان سونرا شعر و اینجە صنعتىن نوبە سى چاتدى. روحلاندىرييچى بىر قىشقىرىق يو كىسىلدى. اوشاقلارين يېتىشىكەن سىلىرى، داغى، دوزە ئلىگى بىر- بىرىنە تىكدى. هېچ بىر كىمسە دە قارا چادىرلاردا داياماغا قدرت قالمادى. ھامى، آغ چادىرا دوغرو تله بىردىلر و مدرسە نى دۇرە لە دىلەر. كىشى لە قدرتلى بولىلو بوخونلارىلا و قادىنلار ياخشى و گۈزە ل كويىنک لرايىلە.

بەزاد، اوشاقلاردان اىستە دى كى، اونلارين ھنرلىرىنى گۇرمە يە جان آتان، آتا و آنالارينىن حؤرمىتىنە اىكى قطعە آتا- آنا حاققىندا شعر اوخوسونلار.

كىچىك ياشلى گۈزە ل، ياراشىقلى بىر قىز باشقالارا مجال وئرمە دەن ھامىدان قاباق آياغا قالخدى و اوخودو:

“آتاجان سنى شويم سەنин كولگە ن بىزىم باشمىزدادىر”

“أۋىمىز سەننەلە آباددىر پالتار، سو، چورە ك سەندن دىر”

“سەنин قەرمانلىق غېرىتىن ائومىزى ايشيقلاقاندىرىپ دىر”

اورتا ياشلى، بىر آتا، جمعىتىن اىچىنдин اوچاراق، قىزجىفارى اۆز اۋپوشلىرىنىن اىچىنده غرق ائىدى. ايندى آنالارين نوبە سى اىدى. بىر گوركىلى يىشى يېتىمە اوغلان، باشقالارينىن يولۇنۇ كسىپ، اۆزۈنۈ، نمايش وئرىلەن يىشە يېتىردى و معنالى بىر باخىشلا، آنالارا طرف، صاف، احساس و محبتىلە دولو بىر سىس ايلە “ايىرج مېرىزانىن” اۇلمۇز شەرلىرىنىن بىرىنى اوخودو:

اوغلان، گشت آنانین سن قدرىنى بىل
 اوغلونون زحمتىن آنالار چكىر
 گشت، اوно آتاندان آرتىق سوگىلىن
 او، سنى آتادان چوخ آرتىق سۇھە ر
 عمرۇنون حاصلى بىرجه بو سۇز دور
 اوغلى اولان آنا، اوتا اؤپۈنر

قيامت دوشدو. اوجا بوييلو، هامى دان متناتى و حؤرمى چوخ اولان بير آنا
 محبتلى و فرمان وئرچى بير سىللە او زونو بهزادا توتوب دىدى:
 "آرغىن و يورغۇن سان، آت سوروب يورو لويسان، ساعاتلاردىرى كى
 درس سوروشورسان، گرە ك بىزىم باشمىزى او جالدا سان. ائلە بير آنا
 دىئىلدى كى، او نون فرمانىندان بويون قاچىردا سان. بهزاد، او نون چاغرى يىشىنى
 قبول ائىدى و بولاغىن كارىندا او ياخىنلىقدا اولان باشقا چادىرلار دان داها
 يىشكە و داها گتىيش نظرە گلن چادىرا هدایت او لوندو.

بهزادىن قوناقچىسى قاشقا يلى بير اۇرنك آنا يىدى، ائلە آنالار دان كى
 اونلارىن محبت و مهر يانچىلىغى، گونشە ايشيق ساچماق درسىنى وئرير و
 اونلارىن محبت و صتىميت لرى، آى ايشيقى نىن، آلى آچىق ليق و اينجە
 لىگىنى اونودور. او، بزە ك تانيماسان آنالار دان كى، آنالىق قايىدا و
 قانونلارىنى يىشى تمدونون بزە كلى قىشقىر يېغىندا دىرى ساخلا يېرلار. ائلە آز

تاپیلان کیمیا لردن کی، بوگونکو آنلار، اوونون باشماغینی جوتده مه يه لايق دئیل لر.

چادیرین دۇشمه سى، قشنگ بير ايرى خلچا، گۈزە ل رنگلى بير گلیم ايله دوشمىشدى. بهزاد اگلشدى. قادىن، اوونون اوچون يومشاق و اىپك لە اۇرتولمۇش بالىشلاردان بير متکا (مۇختە- دالىنى سۇكە مك اوچون) دوزە لىتى و گۈزە ل، گنج بير قىزا امر ائتدى چۈرە ك پىشىرسىن. قىزىن باشىندا تورچارقد و كلاغاينى دىستمال وارىدى. ايکى حالقا قىورىلمىش توکسو، چارقادىنин كنارىندان قىراغا آخىب، اوونون آلنى نىن و صىفتى نىن بىر طرفىنى بىزە مىشدى. اوزون كۈيىنكى و دالغالاتمىش اوست پالتارى گوللو بىر چىت دن ايدى. قىرمىزى مخمل دن بىر آرخالىق گىيمىشدى و آرخالىغى و آرخالىغى نىن قول لارى اوزون ايدى. قارا چىن لى بىر حاشىه اوونون اوست پالتارىنин اتگىنى گۈزە لشدىزمىشدى. قونچا يا بنزە ر دوداغىنى، طبىعى و آنادان اولما بىر گولوش چىچكلىدىرىردى. ايکى مفتون ائديجى گۈزو وارىدى. كېرىيكلرىنин كولگە سى آداما جان باغيشلايىردى. قىرجانان و اوزونو گۈزە تە پن دئىيلدى، آنجاق بىر گونشه بنزە يردى كى، ساچماغا قادر دئىيلدى. ناز و غمزە بولاغى ايدى و گەرە ك جوشайдى.

قىز ايشە باشلادى. او زامان كى، گۈزە ل لىك، امك و پرهيز كارلىقلار قاتىشا، ايکى قات نظرە گلر. قالىن و يون دن دوزە لدىلمىش، عشاير يانىندا چوخ حۇرمىلى اولان آغ دىستارخانى بىر بوجاقدان گۈزە توروب و تزە قازىلمىش

اوچاغينين ڪناريندا بير تميز ڪچه نين اوستونده دوشه دي. بولاغين سويو ايله تميز بير تشتى ياريسينا ده ک دوڻدوروب دستارخانين يانيينا قويدو. آرخاليغى نين قوللارينين اوزونلوغو اونو اينجديردي. آرخاليغيني چيخارتدي، هئچ بير شئ دن چكينه دن کوئينه گى نين قولونو یونخارى چيرمايب، مرمره بنزه ر آل لرایله سارى رنگلى چووالدان اونو چيخارديب تشه توکدو. بير آز دُوز قاتيشديردي. آلى ايله او که له يې ، خمير دوزلتدى. اوزون و اينجه بارماقلاريلا بير كيچيك اوپيون توپى كيمى یومورلادى، خميرين هر بير یوموروسو، بير چؤره ک اوچون بير کوندە ايدى. اودون، تيكان و کول- کوسلا اوچاغى ياندیرىب و اوچ داش اوذون اوچ طرفينده قويدو. چؤره يى ياندیرماماق اوچون ايچينه نملی کول ياخيلميش بير توانى اوچاغين اوستونه قويدو. آدينما "تىير" دئيلن آغ بير نازىك تاختانى گۇتوردو و خمير کوندە لريينين بيريسي نين يانيندا اولان گوده پايالى تاختانين اوستونه سردى، دىييرلىدى، فيرلاتدى و اوقدە ر دىييرلىدى، فيرلاتدى تا بير نازك ورقە شكيلي اوزونه آلدى. ايكتىنجى چؤره يى بيرينجى چؤره يين اوستونه قويدو و دمير بير آرسين ايله هر ايڪيسينى آلت- اوست ائتدى تا هر چؤره يين بير طرفى قىزارىب و خاللاتىن. نچه چؤره ک آماده اولان كيمى، اونلارى گۇتوروب بير مس مجتمعه ده قويوردو و چوخ تئز بيرزاماندا تزه و ايستى چؤره ک كفایت قده ر ائوين، خانواده نين و قوناقلارين مصرفى اوچون حاضير اوaldo.

چۈرە ك آماده اولۇنان زامان آلى آچىق قوناقچى، قوزو كبابى حاضيرلاماغا امر وئرمىشدى. تعارف و تشرىقات يىشى يوخ ايدى. خالچالارين بىرىنин اوزه رىيندە آنا و قىز يىشك دستارخانىنى دوشە دىلر و تميز مس قابلاردا اونون اوستونە سود مەھصوللارى قويىدolar. قوناقچى ايکى آغ و كىچىك ململ كىسى سى نىن آغزىنى آچدى "چوپىل"^۱ و يارپوزون دؤوبولموشونو ايکى ده نە قىزنىشان نغلبى كى نىن اىچىنه تۆكوب، آيران قاتىق و پندىرىن يانىنا قويىدو. داغ بىتگى لرىنин الى دستارخانى عطىرلەندىرىمىشدى. آرواد بىر كىشى كىمى دستارخانىن باشىندا اگلىشدى. ايکى نفر قېيلە نىن آغ ساققال لارىندان دا چاغىرمىشدى. قىز اوتانىب گلمە دى. سلطانا لايق بىر ناھار يېشىلدى.

ناھاردان سونرا هاوا اىستى لە شىردى. گونشىن تىيە سى سانجان ايدى. اىستى، بىر ايشيق چادىرىن دە لىكلىرىنин آراسىندان خالچانىن اوستونە شاخىردى. چادىرىن كولگە سى زولاق- زولاق اولمۇشدو. يېل گلسىن دىيە، آلاچىفين اۇرتويۇنۇ، يانا ووردولار، هاوادا هئچ بىر ترپە نىش يوخ ايدى. قوناقچى بەزادا تعارف ائله دى كى، پنجە گىنى چىخاردىب و استراحت انتسىن.

---

^۱ چوپىل: گىاهى خوشبو، عطىرلى بىر بىتگى، اونو دؤوب آيران و قاتىغىن اىچىنه توڭىلر. (مؤلف دن)

چادیری خلوت لشیدر دیلر. بهزاد بالیش لارین بیرینی باشی نین آلتینا
قویدو و جیبینده اولان بیر کتابی الینه آلدی و اوزاندی.
بیر ساعاتدان سونرا چای حاضیر ایدی. قوناغین دؤوره سینه ییغیشدیلار.
آنا اوزو نو بهزادا تو توب و دئدی: من، ایندیه ده ک سی بو قده ر
یورغون گۆرمە میشدیم، همیشه دانیشیردین و گولوردون. بو گون غمگین و
کدرلی سن. قیزجیفاز بهزادا یاریم بیر باخیشلا، چای مجمعه سی الیندە
دایانمیشدی. بهزادین دئمه یه بیر جاوابی یوخ ایدی.

ایلیفاتلى و نجیب قوناقچى، اوز مرحمت و ایلیفاتیندان ال گۆتورموردو. يىنە
ده چای تعارف ائدیپ و دوام ائتدی: "سیزی بوقده ر یورغونلوقدان خلاص
ائدن چای- یشمک و غذا دئیل، اگر اذن و ئەر سینیز، بو ایکى قدم لیکدە
بیر ساربان^۱ وار، او نو چاغیریم تا سیز اوچون تو تک چالسین. او نون ایستى
نفسى و سحرلى بیر صنعتى وار".

بهزاد قاییتماق ایستە بیردى، آنجاق او نون دیزلرى سوستالدى. ائلين
موسیقى سى و آهنگ لرى او دا ساربان تو تکى ايله او نون دیزینى داها
سوستالدى. قبول ائتدى و اوردا بیر آز آرتیق دایانماغا قرار آلدی.
مدرسە او شاقلا ریندان بیریسى قاچدى، او، قونشو درە لردە اولان بیر
آغ ساقالىن ساربانى اولان، شاھمیرزانى چاغيرسىن. آز بیر زامان چكدى.

---

^۱ ساربان: قشقایلار ایچیندە، عاشيقا، مفنى یه ساربان دئیلر.

باشی و او زونون تو کلری ایکی رنگه چالان، نسبتاً قوچا نظره گلن بیر کیشی
 يشتيشدي. او يشتيشدي آلينده يشدي بوغوم^۱ لو توتک له. آمان وئرمە دن
 ، بير هاي-کوي ياراتدى. ماھنيلار بيرى- بيرينين داليسيجا چۈلۈ داغى
 جلال و طنطنه ايله دولدوردو. بدنين هاوايانا احتياجى وار و روحون موسيقىيە.
 بهزاد، اوژزو ائل اوغلۇ ايدى. بو نفمه لر ايله دونيايانا گۈز آچميشدى. بو
 نفمه لر ايله بئييەموشدو. بو ماھنيلار ايله دريندن تانيش ايدى و بونلارين
 هاميسىنى تانىيردى. او، بو ترانە و نفمه لرى، آتاسى نين، آناسى نين ييانىندا،
 سفرده، ائوده اشىتىمىشدى و اونون وجودونون بو ترانە و شعرلر ايله
 سارسیلماز و قىرىلماز بير باغلىيلىقى وارايدى. يورغونلوقدان و غصە دن خلاص
 اولدو.

شاهميرزا، اوز ايشيندە اوستا ايدى. بعضاً چوخ شن، صاف و بعضاً
 توتفون و كدرلى چاليردى. بعضاً بير چاي كىمى اوميدىن آن اوغا ذىروه
 لريندن، يونگول- يونگول دوزه نلىك لرين ماوى آرزولارينا آخرىدى و
 بعضاً بير دالgalى و جوشون سىله دئۇنوب، اونون مرادينا فيرلانمايان تە يە رى
 چىلغىن جاسينا دئوندە رىردى. بعضاً عشوه لى تزه گلىن كىمى بوزوشوب
 نازلانىردى و بعضاً اوغلۇ اۈلموش بير آناتك گۈزلريندن نىسگىل لى و
 حسرت ايله دولو گۈز ياشى آخىديردى. اونون ترانە لرى هامىسى اثلىن

^۱ بوغوم: بند، مفصل، اویناق

طرفیندن بسته له نیب دوزه لدیریلمیشدی و ائلین گدرینی و شوینجینی سس
لندیریردی، هر بیر نغمه بیر ماجرادان سؤز آچیردی.

افق آچیق ایدی. چادیرین قاپی و دیواری یوخ ایدی. قاپی چى گۈزه
تچى، گۈزه دگمیردی بليط ساتميرديلار، يشنه آداملار يېغيشىدلار و چادیرى
دۇوره له ديلر.

روحلاندىريجى سسى اولان بير يىشنى يىتمە دۈزه بىلەمە يىب شاهميرزانىن
جاوابىندا اوره يە ياتان ترانە لرى، ائلین احتراسلى شعرلىرى ايله او خوماغا
باشладى:

گون گىتىدى او نون سارى ايشىغى قالدى
اىل گىتىدى تو زو گزىتىسى قالدى
من، او قارا گۈزلەر ئۆپمە دىم
و او نون دردى اوره گىمەدە قالدى
آى گىنديرى ياتماغا سىنە دور آياغا گىنده ك ياتاق
منيم بارماقلاريمين عادتى دىر

***

بىر قىزا گۈزوم دوشدو

او نون ساچclarى بىلەنە دە ك او زانىردى
گۈزلەر ئىلە منى اۆزونە سارى چاغىريردى
كىرپىكلىرىلە و عىدە سىنى دانىردى

اوچا داغلارين باشيندا و گئتىش دوزنلىك لرىن اته يىنده
هريشه كى، يار قدم قويموشدو، گۈزياشيملاسirاب ائديب و كىرپىكلىرىم ايله
سوپوردوم.

شاھميرزا بو گنج اوغلانىن سىيندن ن اودا، شاھميرزانىن توتك چالماسىندان
و هر ايکىسى باشقالارين وورغونلوغوندان هيچانا گلمىشدىلر و اوره يه ياتان
بىر ترانه نى بو شعرلىر ايله چالىب و او خودولار:

يارىم عېت دئمه عمۇر گىلدى كىچدى
هنوز شەلا گۈزون خومارى چوخدور
سئون بۇ دونيادا ارم بەشتى
هنوز جوفە نارون بىمارى چوخدور
هنوز كىماندادىر تىر مىڭانىن
هنوز فتنە وارى چىشم مستانون
هنوز شىنم وارى ترگىلىستانون
هنوز گول قويىنون گلىزاري چوخدور
هنوز شەھدى چوخدور دوداغىن بالى
هنوز بىنفعە دىرآغ سىنە ن خالى
هنوز نو ثىمىدىر قدىن نهالى

هنوز بونهالین بهاری چوخدور^۱

شاهمیرزا هامینی اوں سونلا میشدی. او، یو خسول بیر آدام ایدی، آنجاق داغا دره يه شاهلیق ائدیردی. اثلين صنعتکار چالغیچیسى نظره بخت سیز بیر آدام گلیردی. دیرسه يى نین و دیزینین اویناق سوموکلری ایتى بير خنجر کیمى نیمداش پالتارینى جیرمیشدی. دؤرد عىبە جر ياماق اوونون پېنچىك شالوارىنى بزه میشدی، ياخاسى نین دويىمه سى يوخ ایدى ، سانجاق سانجمیشدی تىزچاتان قوجالیق، اوونون گۆزلرینى ناخوش لاندیرىب و اوナ قارا سوگىتىرمىكده ایدى. شاهمیرزانين ظاهرى چوخ اوره ك سىخىچى ایدى. آنجاق اوره ك لرىن و روحلارين دونياسينا حۇكم سوروردو. آداملار ھامي سوسموش دولار. اوشاقلار جىنغيرلارىن بىلە چىخار نىمىرىدىلار. قوشلار قول-قاناد چالماقدان قالىپ، آتلار، آتىلىپ دوشمور دولر، سانكى داشلار دا

---

^۱ بو شعر یوسفعلی بک (یوسف خسرو) قاشقای اىلى نین قدرتلى شاعيرلرىنىن اثرى دير. آقاي شەباز شەبازى توبلايان قشقائى شعرى كاتىيتدان نقل اولوندو. آنجاق سلطان يشىنه كى، اوونون ستوگىلىسى نين آدى ايمىش، من بورادا يار سۆزو قويموشام. باشقا بوردا نقل ائديلەن شعرلرى، آقاي محمد بەمن يىگى قارسجا يازمىشدى و من اونلارين اصلين اللە ائدە بىلمە دگىم اوچون ترجمە ائتمىشىم. دئىك كى، اوئل توركىجە بو شعرلار سوپىلە نىلىپ، سونرا فارسجا ياتىرىپ و فارسجادان يىنە آذربايچان توركىجە سينە ترجمە ائدىلىميشىدیر.

روح لاتميشديلار. آهنگ لر، ايشيقلا دولو، بير شلاله كيمى هامى نين باشينا و
جانينا سپه له نيردى.

شاهميرزا، گؤز يشاران كيمى، توتە يى شە قويido و بير - ايکى فينجان
ايستى چاي ايله نفسينى تزه لدى و اوندان سونرا افق لره و داغلارا دريندن
باخاراق، قاشقائى خلقى نين كىچميش يورد - يوواسيندان سۈزلر آچان و اوره
يە ياتان باشقا بير آهنگ ايله باشладى:

قاشقائى لارين داستانى آيريليلقلار داستانى دير. و كيم بو چالفيچى دان
داها گۈزە ل، بىلە داستانلارى سۈليلە مە يە و تكرار ائتمە يە قادر دير.
بو تورك دىللى ائل هاردان گلېپ و نە تە هر سعدى و حافظين اولكە
سیندە اۆزو اوچون يىش بە يە نىب و اورادا يورد سالىيدىر. شاهميرزا ترانە ايلن
و بو گۈزە ل سسە مالك اولان جاوان اوغلان بو سؤالا بير ماھنى ايله
جاواب وئردىلر.

هر شى دن عزيز دير بىزە
گىنده ك بىز اۆز ائويميزە
بو يول گىندير تبرىزە
تارى، بىزە يول گۇستەر
تبرىزدن داها يوكسک لر قالخدىلار و بير نىچە بىت ايله، درىند، مغان و
هشتىخانىن گۈزە ل ليگىتىن سۈز آچدىلار:

گۈزە ل بير باغا بنزە ر	درىند آدلانان شە هەر
آشاغا سى دنيزلىر	يوخارىسىندا داغلار وار
يانان بير او د آختارىر	يىنه كۈنلۈمون قوشو

اوره ييم كؤكسومده چيرپينىرى
 او، باغلار، گولوستان آرزوسوندابام
 مغانىن چول لرى دوشور يادىما
 سلدىريمن داغلارى من اونودمارام

شاهميرزا چنگ^۱ چالدى. اوره كلرده هيچان ياراتدى، موسيقى نين اوره ك
 او خشاييان زيل^۲ و بمى ايله قاشقائى ائلى نين دىدە رگىن چىلىنى تكرار ائتدى.
 او، آيدىن و آچيق آهنگين اونسون ائديجى دىلى ايله، ترانه لرين شيرين دىلى
 ايله سس و آوازىن مقدس دىلى ايله، هر بىر تارىخچى عالىم دن قصىدە
 سۈپىلە يىن شاعيردن، داها ياخشى قاشقائى لارىن دىدە رگىن چىلىك
 احوالاتىنى گؤستردى. او، گؤستردى كى، اونون ائلى هئچ زامان و هئچ بىر
 يىرده توفاندان، قاسىرغدان آماندا اولمايىب دىر. او، گؤستردى كى، ائلى نين
 اهالىسى، هئچ بىر زامان و هئچ بىر يىر كى، اورادا آسودە، راحت سىغىنىسىن و
 دىنجه لسىن تاپمايىب دىر.

شاهميرزانىن و هابىلە اونون جاوان امكداشى نين ايشى او زامان داها
 يوكسلدى كى، ائلين اجبارى اولاراق او توراق (تحته، قاپى) ائدىلمە گىندىن

^۱ چنگ: قدىم سىملى شرق موسيقى آلتلىرىندن بىرى

^۲ زيل: موسيقى ده (يوكسک) سس و بم "آشاغى" سس دن عبارت دىر.

سۆز آچىلدى. او توراق ائدىلەمە نىن گىندىشى ھامى نىن اورە يىنە قان دامىزدىرىدى. ائلين قولاغىندا هېچ بىر سۆز، بۇ سۆز كىمى كدرلى و دردلى دىئىلدى. ائل اقتدار و جلال دا ايدى، آسودە و دينج حىات سوروردو. فارسىن^۱، چمن لىك و او تلاقلارى، او نون آتلارىنین و قويونلارىنин ديرنالقلارى آلتىندا ايدى. چادىرلارين باشى او جالىقلا، داغلارين ياما جلا رىندا و دوزه نلىك لرىن اتك لرىنده يو كىسە لدىرىدى و ميدانى، جىر انلارا و داغ كىچى لرىنە دارالدىرىدى. او توراغىن واهىمە سى چاتىدى. آتلارىن آل-آياغىنى باغلادى و قويونلارين آغىز و دىشىنى او تلاقلاردان كسىب سىنديرىدى. آران لاردا اولان طايپالارى شمالىن سو يوق ھوندورلويونە قالخماغانى و سو يوق يىشىلدە ياشايانلارى ايستى صحرالره ائتمە يى قىدغن ائتدى. قىش و ياي گىلدى ملايم اقليمە اوپىرە شن حيوانلار و اونلارين يىھ لرى فنا يە اوغرادىلار. قەرمان آتلى لار، يىتل كىمى اوچان اوز آتلارىنا مىنдиيلر و افقىلدە گۈزدن ايتدىيلر. ائلين رنگ-برنگ پالتار گىيە ن قادىنلارى، اونلارين ماتمىنە باشلارينا قارا معجر او ئتدولىر.

شاھمیرزا، موسيقى نىن يېتىشكەن و اىفادە لى دىلى ايلە، اولا سى قىدە ر سۆز ايلە سۆيەلە دى و گنج مغنى اوز ايشىنى بو بىت لر ايلە سادە لشدىرىدى:

---

^۱ فارس دان غرض، بوردا، ايالت فارس يا استان فارس دير.

آی يول گندن ساروان
 آی دوه لرى قاباغينا قاتىب آپاران
 هارايا گندىرسن
 ائوين ياندى
 يوردون ياندى
 قارا قارغا سنين يوردوندا اوزونه يووا قاييردى
 ائوين، يوردون، يووان ياندى
 ياندىق، ياندىق كاش كى، سىزدە ياناسىنىز
 پالچىقدان قاييريلميش ائولرده ياشاديق
 كاش كى، سىزدە پالچىقدان قاييريلميش ائولرده ياشىياسىنىز

***

اى كهر آتا مىن! هارايا گندىرسن?
 سنين يارين قالدى
 نىڭارين قالدى
 توجون و شىكارين قالدى
 مهربان قوجاغين قالدى
 هارايا گندىرسن?

او توراق ايل لرى، آتلارين و آتللى لارين اولوم ايل لرى ايدى. قىيرستانلىغا
 رونق و ئرن ايل ايدى. ائلين سازى سيندى. چىنگ لرى يېرتىلدى. كىنديلىرى

قىرىيلدى، چادىرلارى اندىرىيلدى. او توراق ايل لرى، زاريلتى و شىكاييت ايل لرى ايدى. ائلين موسيقى سينى جان ياندىرىيچى كدرلە دولدوروب داشىرتدى. قاشقائى ائلى كۆچن و حرکت ده اولان بىر ائل ايدى. قاچماغا و حرکت ائتمىگە قدرتى وارىدە. ظولمون يو كونو آغىر گۈرن كىمى، سفرە دوغرو اوز قويوردو. او، اۇزۇن عمرو بوبىو، دفعە لر ائله بىلە ائتمىش گون چىيخارى (شرقى) گون باقارى (غربى) گونئى (جنوبى) و قوزە يى (شمالي) آياقلارى آلتىندا قويوب دور. قاشقائى ائلى بوخودا، زنجيردە آياغى باagli اوغان بىر آغاجا بنزە مز ايدى، اره نىن و بالتانىن ظولمون گۈرمك همان، گۈچوب گىتمىك خىالى باشينا دوشوردو. آنجاق، بو كرە ايشى چىتىلىك اوغرادى. فارسىن اورە ك آپاران تورپاغى اوتون اتكىنندىن ياپىشىب، اونا مانع اولدو. او، بو اولكە نىن هر بىر قارىش تورپاغىنى سئويردى. شىرازى ايرانىن و دونيانىن آن گۈزە ل شە هرى تانىيردى. شە هر كلمە سينى آنجاق شىراز حقىنinde يارارلى بىلىردى.

فارسى بوراخىب گىتمىك، وطنى بوراخىب گىتمىك، يارى، اولكە نى بوراخىب گىتمىك اوتون اوچون آسان دئىيلدى. نە قاچماق باجاريىدى و نە قالماق.

صنعتكار (عاشيق: ساروان) و بو گۈزە ل سسە مالىك اوغان گنج، اوز شعر و آهنگ لر ايلە بو سرروايهامىن اوستوندن اۇرتويونو گۈتوردولىر. وطندن ايستە دىلر، ائلين داليسىندا دورسون لار و اوно تك قويماسينلار.

بولاقلارى، چمن لىك لرى، داغلارى، دره لرى، سئوينج لرى، نيسىگىل لرى
خاطيره لرى، اووندولمازلارى، وطنى- فارسى، اونلار ايله بىرگە حرکت ائتمە
يە و اونلارا داياق دورماغا چاغىردىلار:

آى وطن، قالخ بىزىلە يولا دوشك
آرتىق، بورا قالماق يشرى دېيىل
آى وطن، سىنده قالماق امكاني يوخ
سن سىز دە ياشاماق اولاسى دېيىل
آى وطن، قالخ بىزىملە يولا دوشك

گونشىن باتماغينا آز قالىردى. اثلىن چتىن بير صاباحى قاباقدا ايدى. يىنە آى
و گونش ايله رقابت اىدن دان اولدو زونون دوغماسيا، يىنى بير حرکت
باشلاتىردى. زامان چاتمىشدى كى، چادىرلارين دىرە كلىرىنى آشاغا
چكىسىنلر.

بەززادىن قالماغا دا باشقۇا بير ماھناسى يوخ ايدى. علاجسىز قالىب
قوناقچى، اوونون قىزى و باشقىلارى ايله خدا حافظ لشىپ اوز نگىيە آياق
قويدو.

وعده وئرە ن بير گولوش، ياقوت دان داها قىرمىزى بير دوداق اونو
او توروردۇ.

دوقتور نورالدین سالمی

دوقتور نورالدین سالمی ۱۳۳۳ - پنجی ایلده اردبیل شه هرینده دنیا یه گئوز آچمیشدیر. او، ابتدائی تحصیلیش بو شه هرده آلاراق، سونرا آناسبلا تهرانها مهاجرت اتمیشدیر. دوقتور سالمی تهراندا اورتا مکتبی و طب دانشکده سینی ۱۳۵۸ - پنجی ایلده پیشیریب، ایندی کرج ده - فردیس شه هرجیگینده طبابت ایشی ایله مشغول دور. سالمی لاب اوشاقلیق زامانلاریندان ادبیاتیله مساراقلانیب، او، ۱۳۵۸ - پنجی ایلده "گزارش عذاب" آدلی سککیز داستاندان عبارت اولان اثرینی فارس دیلینده بپراخمیشدیر. سالمی اوز دو غما شه هری اردبیلده حکیم لیک ایشیه مشغول اولان زامان، دزرد مین دن آرتیق آذربایجان ضرب المثل و آنالار سفرزلرینی توپلاییب و بونلاری فارس دیلینه ترجمه اتمیشدیر. بوندان باشقا، او، اوشاقلار اوچون بیر نچه آذربایجان ناخیل لارینی توپلامیشدیر. سالمی نین فارسجا "در پیچ و خسم دلبستگی" آدلی اثری چاپدان چیخیب و هابلله سنجیلمیش شعرلری چاپا حاضرلاییدیر. او، بو تیزه لیکده اوز دو غما آنا دیلینده شعر یازماغا باشلامیشدیر. "وارلیق" مجموعه سینده اوندان بیر نچه شعر انتشار تاپیدیر. بو کتابدا، اونون "گزارش عذاب" آدلی اثریشن "سازین معجزه سی" آدلی داستانی آنا دیلیمیزیه ترجمه اولونسوب و او خوجو سولا را تقدیم اند یلیر.

سازین معجزه سی

عاشيق بايرام، كَدرلى، قاش قاباقلى، شاشقين، هردم باشينى قوزا يىبردى و اوجسوز- بوجا قسيز، قارلا اورتولوش چۈلۈ و كَدرلى، دومانلى آخشاما باخين گۈزى نظر سالىپ، دورمادان اوْز يولونا دوام ائديردى. او، آغ يون پاپاق باشيندا، كريچى او زون بوغازلى چكىم آباغىندا دارچىنى رىنگ بالتو اگىنinde او لدوغو حالدا، گونش دن يانمىش او زونو، قىرمىزى بىر شال ايله اورتوموشدو. سازىنى قۇيدوغو قالىن، ماوى رىنگ كىسى سى نىن دو گونونو ساغ يىله گىنە كچىردىپ، كىسى نىن باشىنى اووجى اېچىنده تىرك سىغىردى. قىشىن دوتۇش و قالاق- قالاق توبلاتمىش قارى، عاشيقىن قدرتلى و محكم آددىملارى آلتىندا آزىزلىپ و يىرى- بىرىنندن آزىزلىپ قىيىزلىدا يىبردى. قارلارىن لوستوندن سوروشن و دورمادان ياخىنلاشان سۇيوق كولك ياندىرىجى بىر شاللاق كىمى اوتون گۆدە سىنە دىپ و ا Otto گوجسوز ائدىپ جاندان مالىردى. او، چالىشىبردى بو سارمىدىجى و نفوذ اىدىن سۇيوغون قارشىسىندا اعتىا سىز قالسىن، قدرتلى و سرعتلى قىدىملارى قابا غىندا يۇزغۇنلىغى اهمىت سىز سايىسىن. آنجاق چۈلۈن فيكترى او تو عصىي لشدىرىر

و او، يواش- يواش قارلارين اوژه رىنده سوروشە- سوروشە اۇزونو چۈلۈن قورخولو حىرىت ائدىجى و يك نىق آغلىيغىنا سوزولۇن بېرلەكە حساب ائدىردى. او، آغ و قۇرخونج بېر نەنگ كىمى آغزىنى آچان چۈلۈن عظمتى نى، اكسىك سانماغا قادر دىيىلدى و بىلە خىاللار، اوتون بېتىنندە نىڭران ائدىجى و هىجانا لوغرایان فيكىرلەر اوینادىردى. او، اللشىردى بىلە فيكىرلەر اهمىيت و ئىرمە سىن، آنجاق آردى كىسىلمە دن گىچە نىن ايرلى لىشىم سى، قاردا كولك ده گىرفتار اولماسى، آجليق، شاختا و دۇن حىقىننە دوشونجە لر، اونون خاطىپىرىنە جوشور و ا Otto حاقلابىردى. خصوصاً بالاجاقيزى نىن قىزىلجا خىستە ليگى اوتو بېرك قۇرخودروردو. اگر قارداشى نىن تۇپۇر قىباقدا اولماسايدى و اوتون سازى نىن تىللەرى قىرىلما سىيدى و او، كىندىن تك بېر عاشقى لىلماسايدى، لو، بىدآ بىلە بېر ايشە ال وورمازدى و تك- يالقىز، او، دا قىشىن چىللە سىنندە شەھرە يۇلا دوشىزدى. يَا لااقل بو گۇنۇ دوستلارى نىن بېرى نىن اتوبىنندە باشا آپارىپ و صباح تىزىدن يۇلا دوشىرىدى. هله، يارىم آغاچدان آرتىق قىباغيىندا يۈل وارايدى و او، يقىن ائدىردى، اگر بېر حادىثه اوز و ئىرمە يە و او، يو منوال ايلە اوز يۈلۈنە دوام ائىدە اخشام آذاتىندا قاباق و يَا گىچە نىن باشلانقىيچىلارىندا يېتىشە جىكدىر. او بىلىرىدى كى، اوشاق، آرواد، آنا و قارداش ھامىسى بوساغت اوتون يۈلۈنۇ گۈزلە بېرلەر. او نا گۈزە كى، دونن يۇلا دوشىن زامان تاكىد اتىپىشىدى كى بالنىز بېر گىچە شەھرە قالاجاقدىر.

عجب آخماقلیق ائتمیشدى و قارداشى نین اوْنۇلا يول- يولداشى اوْلماغىنى قبول ائتمە مېشدى اگر اوْتون اوچون بىر قضنو اوز و ئىرسە ائلە ده اهمىتلى دىيىلدى، او، آنجاق خانواده و كند اهالىسى اوچون كى تۈزى لارى ياسە دۇنه جىككىرى آجىيردى.

عاشقىق، قاش- قاباقلى گۈڭە و اوْنۇن قارشىسىندا اولان بوز بوشلۇغا نظر سالىب، گۈيىدىن ائتن قار دە نە جىككىرىنى قايىغى سىز، فيرلانا- تك- بىر گۈرددو و كورە گى نىن اوْنۇرغا لارى تىتە دى. اوْنا گۈرە كى، ظاهردە بولىم ياغىنتى، بؤيووك بىر بۇزانىن باشلاتغىچى او لاپىلدى. ائلە بىر بۇزان كى، اوْتدا، گۈز گۈرمىكدىن و ذهن تانىماقدان قالىر و انسان گىچىج، يوْل ايتىرمىش، سفىل و سرگىردان چۈلۈ آياقلائىر.

عاشقىق، اىستە مە دن نىچە ايل بوندان قاباكى بىر دەشتلى و كىدرلى بىر آخشام اوستۇن خاطىرلادى. او زامان، او هله سوبای ايدى. او گۈنلر كى دىنچ، ساكت، قايىغى سىز، اوز باشىنا، يالىز سازىن مضرابىنى و تىللرىنى تانىيردى.

قەوه خانە اىستى ايدى و كىللە لر داها اىستى. سس- كوى هر يىرى باسمىشدى. باييردا توفان وو يىلدا يىردى، و اوْتون قۇزخونج و وىولتوسى چۈلە دولاشىب، منحوس و دەشتلى بىر كولك ياراتمىشدى. او، بونلارى نظرە آلمادان، احتراص و هوسلە آواز اوخوموش، اورە كىلرى هيچان و سئوينج ايلە دوئلدورموش و اوْنلارى شىلىك و شادلىق عالمىنده غرق ائتمىشدى.

شنلیک و شادلیقلارین ذیروه سینده، بیردن دردلى، کدرلى التماس و خواهش فریادلارى سازین سسینه قاریشیر. عاشيق ناچارا سازى سس دن سالىر. کولكده گيرفتار اولانلارين كۆمك و يارديم سس لرى داه آيدىن و آشكار هامى نين قولاغينا يېتىشمىشىدى. بىرده سس - كوى قالخدى عاشيق سازينى يانينا قۇزىوب، شبهه لى، حادثه يه گۈز قويido. بؤيوكلر دئىيردىلر بىر ايش ائتمك ممكىن دئىيل، کولك چوخ پىس شكىلde قوزخونجدىر. عاشيق، جاوانلار، اوز ياشىدلارينا طرف باخدى نىچە نفر يىشىرىتىن دورووب، چۈلە اوز قويidoلار. عاشيق اونلارا قۇزووشوب، سوپوغا شاختايما، قارا دوغرو هجوما گىتمىشىدىلر. قار ده نه جىكلرى كۈزه ر دىلىرمىش ذە لر كىمى، اوز- گۈزلرىنى ياندىرىرىدى، آمما بونا باخماياراق، اوتلار محكم بىر اراده ايله سس لرى اىزله مىشلر. جەنم كىمى، طوفان دا و قارما- قارىشىق قارلارين اىچىندىن ايکى كىشى و بىر قادىنин هيكلينى بىرى- بىرى ايله ياخىن بىر مسافە ده يىرە دوشوب قىشقىرا- قىشقىرا اينىلde يه- اينىلde يه، اوز اطرافلارينا فيرلانىب كۆمك اىسته دىكلىرى حالدا تشخيص و ئرمىشلر، اونلارا يارديم ائديب ونه تە هر ايسە اوتلارى قەوه خانايا گىتىرمىشلر. گئچە نين يام- يارىسىندا، اىستى اوتلارين جانينا ايشله يىب و بو آزانلارين ذهن لرىنى كىشىلەكتەن و پريشانلىقدان خلاص ائدن دن سونرا، بونلار، ھلە كوله يه معروض قالان تزه گلىن لرى نين يادينا دوشموشلر، اونلار يىنى دن چۈلە اوز قوييموشلار، آنجاق بو كره، يوزغون- آرغىن شاختا وورموش بىر حالدا

او میدسیز قایتمیشلار. قهوه خانادا او میدسیزليک و علاجسیزليق حكم سورورموش. هامى كىدرلى، ياسلى، صاباحا او مید باغلابا اگله شميشرلار. سحر كوله ك ياتمیش، گونش او زونو گؤستردىمىش، دوتموس بير گنج قادينين مييتى نى، دالينا بير او شاق باغلادىغى حالدا قاتلارين قاتلاريندان ديشقارى چكمىشلار. او جوان قادينين گئيرمىش، قورو موش و گناھسىز سيماسى دائمًا اونون خاطيريندە قالمىشدىر.

*****

عاشيق، يوزغون و ياشالماش گۈزلرينى بارماقلاريلا سىخىدى و قارا بورولمالارдан باخديغىنما گۈرە، گۈزلرى نىن قاپاقلارى آلتىندا، بير سويوق گۈينه مە حس اتىدى. گۈزلرينى دەن دەن دورمادان ياش آخرىدى و يوزولمادان قار اوستوندە اويناماق حالىندا اولان ذە لر كى، اونون گۈزۈنون اويان- بويانا يايىلماسىلا يېزلىرىنى دېكىشىدىردىلر، گۈردو. او، چوخ يوزولموشدو. بورنو قىزارىب گۈينه يېردى. سويوق اوتو قىستانىمىشدى. هله قاباقدا اوۇزون يولو وارايدى. گنجە باره سىيندە دوشونمك اونو نىڭران ائلە يېردى. اگر كوله ك قالخا، داها او، علاجسیز قالاجاق ايدى. اوزو- او زونه فيكىرلشىردى. بئيوىك آتاسى كىمى بير ايش گۈرە بىلرمى؟ چوخ چتىن نظرە گلىرىدى كى، قاتلارى اويان- بويان ائلە يېب. آرخاچانتاسىنى يېزە سرىب، اونون قاتلارينى بىلەن دولاپىب و صبحە تك اوياق قالا هاردان بىللە دىرىكى دونمايا و يا جاناوارين آلينه دوشىمە يە! جاناوار موردار جاناوار يېرتىجى جاناوار، قولدور

جاناوار، اوتون جاینالاریندان خلاص اولماق ممکن می؟ سویوغو، کوله
گی، گنجه نی، آجیلیغى بوسبوتون اونوتدو. بو هامیسیندان داها قوزخولو
ایدی. اوتدان قورتارماق و جانىنى خلاص ائتمك ممکن دئیيلدی. عاشيق،
حىثيرتلەرنىچى يېر احوالا دوشدو و باشلادى يېزگوره- يوگۇرە قاچماغا بىر
نېچە دقىقە دن سونرا علاجسىز اولاراق دايىاندى. هاوا چوخ سويوق ايدى و
قاچماق ايلە مقصده يېتىشىمك اولاسى دئیيلدی. بو غازى و سينه سى گۈينە
دى و او سگورمگە باشلادى. عاشيق، رىزە بۇز- باغلامىش كىرپىكلىرى
آراسىندا قارشىسىندا كى، منظرە يە حىثيرتلە نظر سالدى. "اوجا تېھ"
اوزاقدان گۈرونوردو و اورادان كنده تك يېر ربع ساعات مسافە ايدى. كنده
ياخىنلاشما عاشيقىدە فيكىر آراملىغى و گۈزە ل يېر حسن ياراتدى.

قار، يياوش- يياوش ياغىردى و قاباقكى گۈنلەرده ياغان بىر كىيمىش
قارلارين اوستوندە، نازىك بىر قارقاتى اگلىشمىشدى. عاشيق بؤيوك بىر
قطعىتىلە آددىملارىنى گۈتسۈروردو. اوجا تېھ يە چاتمىشدى و اوندان
آشاغى آشيردى. بىردىن جاناوارا اوخشار بىر كۆلگە قارشىسىندا گۈرونندو و
يۇلۇ اوتون اوزونە باغلادى. عاشيقىن دىزلىرى سوستالدى. دايىاندى، قاباغىندا
كى، وجودە شىبەه ايلە باخدى بىر حقىقت دىرمى، يَا اوتو قارا باسir؟
گۈزلەرنىن قاپاگىنى نېچە كەرە يۇمۇب آچدى. او، يانىلىمیردى. بو بىر حقىقت
ایدی قارشىدا يىشكە، بىر جاناوار، آغزى يارىمچىق آچىق، طاماھكار گۈزلەر ايلە
اوتناماز و حىاسىز. ايستى بىر قان عاشيقىن درىسى نىن آلتىندا گىزىشدى و

بوتون بدنى ترله دى. اوتدان سونرا تىتره يىب دئندو گۈردو آياق اوستوندە دايانا بىلمىر، آلى ايله ياخىندا كى، قارايله بورونموش بير قايайما سؤكىنى. گۈزونو بير آن بىلە جاناواردان يايىنديرماغا قادر دىيىلدى، ائلە بىل كى دوتىمۇشدو. نە عذاب و اذىتىلە قوروموش گۈدە سىنى قارلا اورتولموش قايайما سارى چكدى اوتا بىلە گىلدى كى، ايندى حواسىنى الدن وئرە جىكدىر. بير آل ايله سازىن كىسە سى نىن دويونوندەن يايپىشىدىغى حالدا، اوپىرىي الينى بير ستون كىمى دايىندىرىدى بونونلا بىلە بارماقلارى بىرى - بىرىندەن آرالانىب سازىن كىسە سى قارلارين اوستونه دوشدو. عاشيقين قولاغينا بير سىن چاتدى، بوسى اوتون سوموكلى نىن جاناوارين قابارىق قدرتلى و محكم دىش لرى نىن آراسىندا سىنان و آزىلەن سسى ايله قارىشىپ آرادان گىندىرىدى. اللرى و آياقلارى آشكارا تىترە مە يە باشلاادى.

جاناوار چكىنمه دن اوتون قارشىسىندا دۇرۇب نفس چكىر و آج گۈزىلە اوتا باخىردى. او، اىلك دفعە اوЛАراق اۆز بدنى نىن ضعيفلىكىنى آنلادى و اوجا، آرىق بويو و قوللارى نىن گوجو بارە سىنده دوشوندو و بىلدى كى نە قىدە ر ضعيف دىر. اوتون يايدا بوغدا بىچىپ و عائلە سى نىن اىللىك زومارىنى اۋەدە مك اوچون چالىشماغانينا باخماياراق قوللارىندا و قابارلاشمىش اللرىنده جاناوار ايله مبارزە ائتمك اوچون ائلە قدرت يوخ ايدى.

عاشقىق، يواش - يواش اۋازونە گىلدى و گۈردو، او، الينى - الينى اوستونه قويوب جاناوار اوچون بير خورە ك اولا بىلمىز، اوتدان سونرا كندىين

نۇبە سى چاتىردى، گىرە ك بىر ايش گورە. الينى پالتوسونون ساع جىيىنه سۇخوب، گودە و دستە سى سومو ك قىمە سىينە سورتىدۇ و بوتون وجودىلە اوتو دىشقارى چىخارتدى. او زوندە و آلىنىدا بىچىرىن تر داملارارىنى پالتوسونون قولى ايلە سىلدى.

جاناوار حر كت سىز دايامىشىدى و عاشيقىن بوتون ال- قول آتماسىنى گۈزۈنون آلتىندا ساخلايىب و بىلە معلوم ايدى كى، اىستە يېر اوتو اشكنجە ايلە اۋلدۇرسون و يادا كى، يولداشلارىنى گۈزلە يېردى كى، ھامىليغا اونا طرف هجوم ائتسىن لر. آجي يېر گولوش دوداقلارىندا قاچدى.

قارىن ياغىمىسى آزالمىشىدى و ھاوادا بىر توزاناق قوپموشدو و سوپىق بىر شاختا گلىرىدى. عاشيقىن گۈزلە نىلمە دن بىر فيكىر خاطرىنە يېتىشىدى. او، او زونو قدرتلى دويىدو، قىمە نى بىريانا قوپىوب آرام و احتىاطلا، جاناواردان گوز گۇئورمه دن اگىلدى كىسە نى سرعتلە گۇئوروب دويونونو آچدى و سازى چىخارتدى. او، مىگر عاشيق دئىيلدى، گىرە ك عاشيق كىمى عمل ائتسىن سازىن سوپىق چاناغىنى كوكسىنە باسىدى و دوتىوش بارماقلارى اوتون تزە چكىلىميش تىللرىنى حسن ائتدى. سوپىق وورموش و كىيلنمىش آلى ايلە مضرابى جىيىندەن چىخاردىب قدرتله سازىن تىللرىنە ائندىردى. سازىن باغىرتىسى ھاوادا دولاشتى. جاناوار چكىندى و نىچە آددىم دالى اڭلشدى. قان عاشيقىن دامارلارىندا دە ليچە سىينە يوپورمه گە باشلادى. او بوتون

قدرتيله سازى سسه گتيردى و ائله بير سس ايله چيغير ماغا باشلادى كى
ايندىه كيمى بوغازيندا بىلە بير قدرت دويمامىشدى:

نبى نين بوغلارى ايشه- ايشه دير
پاپاغى گولە دن دئشمه- دئشمه دير

او، سسلندى، او خودو. نبى نى گوردو او زون و قولاغيندان آسilmish
بوغلارى ايله باشينا گولە دن ده ليك- ده ليك او لموش بير بئورك قويوب،
اوز آتينا مينىب اليinde توفنگ چاپير. سسى داها او جالارا يوكسلدى، چؤلدە
دولاشدى، كنده كيمى او زاندى.

عاشيق او زو- او زوندن گتىميش ايدى. او، نه جاناوار گئورودو و نه
چۈلۈ و نه قورخوردو. عشق اوتون قانيندا يووا سالىب خلقى نين قهرمانلارى
اوتدا جسارت و جرأت ياراتمىشدى. باغىريردى، كوراوغلى دان او خويوردو:

كوراوغلو يام مرد- مردانه   چاغىر رام گىرم ميدانما
خونكارى تاخдан سلان كئنول   قىلينج وورارام دوشманا

قىيرآت كىشنه يىردى و قارلارين اوستوندە چاپيردى. كوراوغلونون
ده لى لرى نين آتلارى نين سسى، عاشيفين قولاغيندا هاوالانىردى، او تلارى
گئورودو هشى ياخىنلاشىرلار. سس- كوى، باغىرتى قولاقلاردا دولاشىردى.
عاشيقە ائله بير سثوينج ال و ئرمىشدى كى، دورمادان و قوزخمادان
باغىريردى، ساز گولوردو، عاشيفين سۇيوق وۇرموش سيماسى ايسيقلاتىب
سازىنى سثوينج له و عاشيقە سينه دىللەنديريردى.

کندلی لرین سس لری، یاخین بیر مسافه دن قولاغا چاتیردی.
هامی، آغاج، قمه، اوراق و... ایله سلاحلازیب "اوجا تپه" یه دوغر و
یویورودولر. جاناوار بیردن دفاع حالی آلاراق قورخدو و دالی اگلشدی. آتلی
لار هارای سالدیلار، آتلار کیشنه دیلر و ایکی آیاق اوزره قالخیب جاناوارا
دوغر و هجوم ائتدی لر. جاناوار قوزخموش قاچدی. عاشيق دورمادان
او خویوردو. بیردن اؤزونه گلیب او نوماغینی دایاندیردی. هنده وه ره باخدی
جاناوار يوخ ایدی، دقتله باخدی، قاچمیشdi. خلقى گئردوکی، كئنوللو
احتراسلى سلاحلى و قورخماز بیر حالدا، اونا ياردیم ائتمک اوچون
تلسمیشدلر.

حیات يولداشى نین قارداشى آدى گوزلین آت اوستوندە سسى اونو
اؤزونه گتیردی.

- یاخشى، آکىشى جاناوار اوچون ده ساز چالىرسانمى؟ عاشيق گولدو
جاناوار اوچون يوخ، سىز اوچون چالىردیم بىليردیم کى، گله جىكسيز.
آنخام قاش قارالدى، قار ياواش - يساواش ياساغيردی، آتلار يوزرعا
گندىردى لر و آتليلارى غالب قايغى كش بير حالدا كنده دوغر و
آپارىردیلار.

امیل زولا

امیل زولا بئیوک فرنسیز یازیچیسی ۱۸۴۰-ینجی میلادی ده پاریس شه هرینده آنادان اوپر و ۱۹۰۲-ینجی ایللە همان شه هرده حیاته گئز بومویدور، زولا ملیتیجه ایتلایتلی اوپر و مهندس بیر هائله ده دوغولموش لاکن پشتدی باشنداد آناسنی ائیرمیش، گنج باشلاریندان آخیر حیاته قاتلانشمیشدیر.

زولا ناتورالبست رومانی نین اساسنی قویموش، "تجربی رومان" (۱۸۸۰) "ناتورالبست رومانچیلار" (۱۸۸۱) الزلریندە ناتورالبیسم نظریه سبی ناراتمیشدیر. لاقن بازادیجیلیق تجربیه سیندە، امیل زولا "بالزاک" عننه لرینى دواام انتدیرمیش ت Expedi راکیزمه چونخ میل گئوسترمیشدیر. زولا بیر چونخ اترین مؤلیفس دبر. "من نه به نفترت لادبیرم،" پاریسین بەنئى، "تلە، ناتا" "قادین سعادتى،" "زرمیتال،" "تورپاڭ،" "پول،" "دوقسۇر پاسکال" و سایره... زولاتین بئیوک شھرت فازاتمیش "زرمیتال" رومانیندا ایلک دفعه اولاراق، امك ایله سرمایه نین توتفورسماسى مکس اوپرۇنۇغۇلدور امیل زولا بیر چونخ الزلریندە، خلقنى

۱- ناتورالبیسم: ۱۹-ینجی عصرین ۶-ینجی ایل لریندە ادبیات و اینچە صنعتىدە میدانا چىخمىش و بو مكتېپن بانيسس امیل زولا بير. بو جريان اجتماعى قانونلارى طبیعت قانونلارلا عىن لشىرىر. اجتماعى اينتشاف قانونلارينا اعتماسىزلىق كۆستىر و وارلىقى آنچاق ظاهرى جەھتنى اوگىدوغو كىمى تصویر ائتمە يە چالىشىرىدى و طبیعتى يامسىلماڭى توصىيە ائیرىدى. بو مكتب ۱۸۸۰-۱۸۹۰-ینجى ایل لرە دك اوروپا ادبیاتينا حاکىم اىدى و بو مكتب ۱۹ و ۲۰-ینجى عصرلارين یازىچى لاریندا بئیوک تأثير بورا خەمىشى.

و انسان حقوقلارنى مدافعه ائتمىش، ظلم و اسىنداادى قىممىتلىك پىس لە مىشىدىر.
”درېقۇس ايشسى“ ايلە علاقە دار حریس ارجىحاعە فارۋىسى چىخىشنىڭتمىش و
”من اتهام ئىدىرم“ يازدىيى مكتوبىتنا گۇرە حبس جزاپىنا مەحکوم ئىدىلەميشىدىر.
بىز بوردا بىوبۇرىشك بازىچى نىن ئىرلىرىنىدىن بىر كېچىك نۇونە او لارقى
”ايش سىزلىك“ داستانىنى آنا دىلىمىزدە او خوجولارىمىزدا تىقىدىم ئىدىرىك.

ایش سیز لیک

سحر يشن آچيلمیش ايدى. ايشچى لر اعمالاتخانايا^۱ گيردiler. يان- يؤره
حددن آرتىق سوپوق ايدى و كارگاهين هر بىر يېرىندن كدر و غم ياغىردى.
بئيوك بىر اوتاباغين بوجاغىندا بىر انسان كىمىي جىليز اللرىنى دىنمز-سوپىلە مز
آسلاياراق لال بىر ماشىن دايامىشدى. اوتون تە يېلىرى^۲ داها ترپنميردى و
اوتدان آلم و غصه ياغىردى. بو ماشىن نىچە گون بوندان قاباق اۆز فىتى^۳ و
قدرتلى نفسىلە بوتون ائولرى تىتردىردى او، استحصالىن قلبى و بئيوك قلبى
ايدى.

صاحبكار سىز سىز- سميرسىز اۆز اوتاباغىنдан دىشقارى چىخىپ و
بىر اميدسىزلىگە اوزونو ايشچى لرو توتوب دئىز:
اوشاقلار! هله ليكده ايش يوخدور ۰۰۰ سفارىش وئدن يوخدور، هر طرفدن

---

^۱ اعمالاتخانا: كارگاه

^۲ تە كر: چىخ

^۳ فىت: بوق

سفاریشلری دالی آلیرلار، مال لار هامیسی آئیم اوستوندە قالىدىر. من بو اىلین سون آبىنا چوخ اوميد باغلامشدىم، اونا گۇرە كى، كىچىن ايل همان بو آى دا چوخ ايش وارىدى. آنجاق ايندى بويوک موسسه لر، شركت لر ضرر ائدىرلر، گەرە كى كارخانانى ياتيردام.

ايشچى لر بىر - بىرلىرنە باخىرلار، اوتلارىن گۈزلىرىندە آلى بوش ائولرىنە قايتىما وحشتى ھابىلە صاباحكى گوندن آج قالما وحشتى اوخونور. صاحبكار بونلارىن هاميسىنى گۇرۇر و ياواشجادان سۆزۈنە دوام ائدىر:

- آللها آند اولسون من لوغا و اوزوندن راضى بىر آدام دېيىلم، منيم وضعىتىم دە ياخشى دېيىل بلکە دە سىزىنكىنдин داها پىس دىر. بىر هفتە نىن عرضىنده آللى مىن فرانك^۱ آلدەن وئرمىشم. من بوگون ايشى دايىاندىررام اوتا گۇرە كى، سىنيق چىخماغىم و ورشكىت اولماغىم بوندان آرتىق گىشىش لنە سىن... آبىن اون بشىنده گەرە كى بوتون بوزجلارىمى ئۆدە يم. منيم حتا بىر "سو"^۲ دا يوخوم دور سىز اوزونۇز گۇرۇرسونۇز من سىز اىلنى بىر دوست كىمى دانىشىرام و هېچ بىر شئى يى سىزدىن گىزلىتمىرم. ممكىن دور

^۱ فرانك: فرانسه پولونون واحدى

^۲ سو: ۱۰۰ سو بىر فرانك

صاباح منيم اوچون اجرائيه صادر ائتسينلر... من بو ايشه گوناهكارام مى؟ بيز آخيرادك چاليشديق من ايسته ييرديم سизه كۈمك ائدم بو آغىر موقعيتى كىچىره سيز، آنجاق هامي شى قورتاردى. من سينيق چىخدىم. داها منده سيزايىن بؤلمه يه هەچ بير شى قالمامىشىدир.

صاحبكار آلينى اوتلارا سارى اۇزادىر، ايشچىلر سونسماش بير حالدا اوتون آلينى سېغىرلار. اوندان سونرا بير نىچە دقىقە اووجولارىنى يومىب فايداسىز و گر كىسىز آوادانلىيغا⁴ باخىرلا. كىچميش گونلارده اره لر سحردن آخشامادك ماھنى اونخوردولار و چكىچ لر ادب و نزاكتدن مدافعه ائدىرىدىلر. آنجاق ايندى ائله بىل اونلارين اوزونه يونخلوق توزو سە پە لە نىدىرى و بو بونو گۇستىرىكى، گلە جك هفتە دن اىيگىرمى - اوتنۇز عائلە پاريس ده آجليق چكە جىكلە. نىچە نفر آرواد ايشچى لرىندىن چوخ زىحتىلە اۋز آغلاماقلارينىن قاباغىنى آلىرلار، كىشى لر جسار تىلە اۋزلىرىنى كىچىرتىميرلر و دئىيرلار پاريس ده هەچ كىم آجلىقدان اۋلمىز...

صاحبكار اۋز او تاغينا قايىداندا بونلار اوتو گۇرۇرلر كى، بير هفتە نىن عرضىنده اوتون چىين لرى آغىر بوزجلارين آلتىندا آيلىپ و اونلار بىلە دوشونورلار وضعىيت، صاحبكارىن اونلارا دئىيگىنдин ده داها آغىر و دوزولمىزدى. اونلار هامىسى بىرى - بىرىنин دالىنجا اعمالاتخانانىن محىطىنى

---

⁴ آوادانلىق: ماشىن آلات - ابزار كار

قویوب گندیرلر و اونلارین اوره گى سویوقدان اوشوتمه يه دوشور ائله بىل كى، آرتىق نچە دقىقە دئيل كى، او رحمتلىك اوزنانان اوقادان، چىغىب گلېپ لر. بلى بو رحمتلىك ايش دير و بو حس سىز و چىركت سىز ماشىن دير كى، اونۇن بۇزارميش گۇدە سى قارانلىقدا اوزقادان گۈزە ده يېر.

باخ بودور، اىشچى، خياواندا، كوچە لرده دير. تام بىر هفتە دير، او ايش داليسينجا درىدر دير. او، اللريلە و بوتون وارلىغىلا اىشلە مىگە جان آتىردى. هر قاپىنى تاققىلداتدى. او، هر بىر ايش گۇرمە يه حاضرايدى، حتا آن پىس آغىر و آن يۇزوجو اىشلرى.

ايشچى اىشىنى يارى قىمتە عرضە ائتدى. قاپى لار ھامىسى باغلى اىدى. او، اۆزونو حاضرلامىشدى تقرىباً بىر پول آلمادان اىشلە سين، آنجاق هئچ كىمىن اونۇن وجودونا احتىاجى يوخ اىدى. ايش سىزلىك بۇ لەتنلىك دامغالانميش ايش سىزلىك بىر جنازه نىن اوئتورمە رسم لرىنин جىنگىلتى سى كىمى يالنiz يوخسول لارىن كىچىك داخمالاريندا سىسلىر. سىس-كوى بوتون استحصالى دايىاندىرمىشدى قورخاڭ پوللى لار گىزلىنىمىشدىلر. بىر هفتە كىچدى و ھامى شى قورتاردى. ايشچى بوتون وارلىغىلا چالىشىر، آنجاق گىچە، بوش ال لر ايلە عذاب و ئىريجى يوخسوللوقلا، ساللانا- ساللانا ائۋىنە قايدىر.

ياغىش دورمادان ياغىر. پارىس سولغۇن، چىركلى و بولاشىق دير. ايشچى، بوشىدىر غى ايلە ياغان ياغىشى حس ائتمە دن آوارا دولانىر، آنجاق

بالنيز آج اولماغيني دريندن حسن ائمه ده، قدم لرينى ائوه تىز يتيشىمە مك اوچون يواش - يواش گۇزتۇرور، او، ديوارىن اوستوندن تىمىن چايىنا دوغرو آگىلىرى. دالgalى چاي، چاغلايا - چاغلايا اوز آخىنى نى دوام اشىدىرىر. سوپون آغ كۆپوكلىرى كۆرپۈنۈن ديوارىندا ده يېر، يىشچى داما آرتىق آگىلىرى، او، لې لرىن غىبلى و دالgalاتان سىسىنى اشىدىرىر. آنجاق يېردىن اوزونه گلپىر و حياتدان قورخدوغۇ خاطرىنە اوزونو داتلایىر و اوز يولونو دوام اشىدىرىر.

ياغىش كىسىلدى. داش-قاش ساتان مغازالارىن وىتىن لرى خصوصى بىر پارىلتىلا ايشيقلاپلىرىلار. اگر شوشە لرى سىندىرام بىر اووج چىرخ قىمتلى شى لىردىن آله گىرىمە گىمىن امکانى وار و بونون پولو ايله بىر ايليمىن چۈرە يىنى تأمين اتىمگى باجاراجاڭام. آتش رستورانلاردا شىلە چكىرىدى و ايشچى آغ و نازىك پىرە لرىن داليسىندا بىر نىچە نفرىن خورە ك يېمە سىنى گۆزۈندەن كىچىرىتىدی. او آددىملارىنى يىتىن لىدىرىر دېشقارىيا دوغرو تىلە - سىر. خورە ك ساتان لارىن، كالباس ساتان لارىن، چۈرە كچى لرىن قاباغىندان كىچىر و بو ساعات قارىن لارىنى دولدوران قارىن قولولار پارىسىن بوتون اطرافينى دولاشىپلىار.

سەحر چاغى، او، ائرىندەن چىخاندا، اونون آروادى و كىچىك قىزى آغلامىشدىلار و او سۆز وئرمىشدى كى، اونلار اوچون چۈرە ك گىرىسىن. اپىندى، او، اونلارا دىيە بىلمىز كى، سەحر ايشيقلاپلاندا اونلارا يالان دئىيب. او هاوانىن قارالماسىنى گۆزلە يېر. او، ائۋىنە گىرىپ نىچە داخىل اولماسىنى

اۇزو اوچۇن تجىسم ائدە بىلەمىر. اونلارى يىنە دە دۆزمك اوچۇن نىچە آلالاتسىن. يوخ، اونلار بوندان داها آرىق آج قالماغا دۆزه بىلمىلر. او، بلکە اۇزو بىر ايش گۇرسۇن آنجاق آرواد و اوشاق چئۈخ ضعيف و آرىق دىرلار.

بىردىن فيكىرينه گىلدى كى، دىلنچى لىك ائتسىن. آنجاق ھركە اونون قاباغىندان بىر آرواد ياخشى كىچىنە، او، اۇزۇنۇ اونلارين قاباغىنا يولچولوق يىنى او زاتىماغا حاضىرلاشدىرىرىدى، ئىلىرى ھاوادا قورىسۇرىدى و سۆزلىرى بوغازىندا دويونلە نىردى. او، حرکت سىز ئىللە بىل كى، يىشە مىخلانىب دۇرۇردو و ادبلى و نزاكتلى آقالار، اونون قارشىسندان اۇتىدە و اونون آجلىقدان سىماسىندا غېر عادى دە گىشىلىكى گورۇر دولر و اوزلرىنى او بىرى يانا چىتىرىپ و بىلە فيكىر ائدىرلر كى، او كىنلى دىر.

*****

ايشچى نىن آروادى خيالوانا گلېپ قاپى نىن آغىزىندا دۇرۇب و قىزى يوخارىدا يوخويما گىندىب دىر. آرواد بىر اسكلت كىمى آرىق و ضعيف دىر. او، اگىنинە چىت بىر پالتار گىتىپ، سوپىق و كىشكەن يىتلەن تىر-تىر اسىر. ائودە داها بىر شى قالمامىشىدىر. اونلار هرنە لرى وارايدى گىرۇ قويموشدولار. ائو بوشالماق اوچۇن بىر هفتە ايش سىزلىك بىسىرىدە. دونن او جىيرجىنلىرىنى و دوشە گى نىن توک لرىنى ساتدى. او، اوووج-اوووج بوتون توک لرى

ساتدى. يالنىز بوش بير سه يه زى^۱ قالىب دىر و اونو يىلىن قاباغىنى ساخلاماق اوچون پىجرە دن آسلامىپ دىر. اونون قىزى تېرك اوسىگورور. بۇ آرواد دا ايش دالسىنجا گزىردى. آنجاق بۇ بارده ارىيە هىچ بىر سؤز دئمە مىشدى. ايش سىزلىك تورە دن آغىر وضعىت، كىشى لرىن ايشىندىن آرتىق اروادلارين ايشىنە ضربە ئەندىرىم مىشدى.

او تاغى اونا سارى آچىلان دەلىزدە، او گنجە نى باشدان سباشا سفىل و زاوللى آروادلارين ناله وايتىلتى لرىنى اشىيدىردى. اوتلاردان بىرى، خىوانىن بىر بوجاغىندا دوروب و بىلە نظرە گلىرىدى كى، اۆزۈنۈ ساتماق اىستە يېرىدى، او بىرىسى آجىندان اۇلموشدو، اوچونجوسو، تىز توواراق اۆزۈنۈ گۈزلەرنىڭ گىزىلە دېرىدى.

خوشخت لىك دن اونون آرى چوخ ياخشى آدام اىدى و هىچ زامان چانخىر اىچمىزدى. اگر بۇ لىعته گلىميش و جانسىز فصىل اونلارين بوتون احتىاط لارىنى اۇدماسىدى اونلارىن گىدرانى پىس دئىيلدى... اونلارين اعتبارلارى قورتارىپ، چۈرە كچىيە، باقلالا و گۈزىرتسى ساتانا بورجلودوشويلىر، بىلە كى، دو كانلارينىن قاباغىنداڭ كىچە بىلەنلىرى... او بۇ فيكىرلر ايلە ايگىرمى "سو" باجىسىندا بورج آلماق اوچون اونون ائۋىنە گشتدى. آنجاق گۈزو اونا ساتاشماق همان اونو، اوقدە رىوخسۇل و بىدبخت

---

^۱ سه يه زى: تە ليس، گۇنى

گئردو، بو باره ده بير كلمه ده ديلينه گتيرمه دى و باشلادي آه و زار ائتمه يه. هر ايکي باجي آغلاشديلار. قايداندا باجيسيينا سؤز وثردى، اگر آرى آلى بوش ائوه قايتاما، اوونون اوچون بير تىكە چئره ك گتيرر.

آر، هله ائوه قايتاما يېيدىر. ياغيش آردى كسىلمه دن ياغير. آرواد اۋزۇنۇ قاپى نين داليسيندا گىزله دېيدىر. ياغيشين آغىر داملارارى بير تازيانه كيمى اوونون چىلياق آياقلارينا ئاير. ياغيشين دامجى لارى اوونون نازىك پالتارىيندان سوزولور. صېرسىزلىك دقيقە لر بويو اونو چولغالايير. او، اوذاقدا اوونون انتظارىندا اولوب دقيقە لرى سايان كيمسه نى گئرمك اوچون شىدىرغى ايلن ياغان ياغيشا باخىدان، خياوانا اوز قويىر. آرواد باشدان- آياغادە ك ايسلانىيەيدىر. يىنه ده ائوه دوغرو قايدىر و قايدان زامان باشى نين توكلرينى سيخىر. سوپوق جانينا بىرك تىترىمە سالدىغى حالدا، يىنه ده صبر ايلە گۈزله يېر. يولдан اۋتن لر اونو اىته له يېرلر. او بىر كيمسه نين گلېب گىتمە سينه مانع ياراتماسين دىيە اوز آل- آياغىنى يېغىشىدىرىرىر. كىشى لر مذمت و طعنە ايلە اوナ باخىرلار. بو زاواللى آرواد بعضاً اونلارين اىستى نفسينى حسن ئاندىر. الله بىل، بو حىلە گر و كلک باز "پاريس" چركىن خياوانلارى و گۆز قاماشدىرىيچى ايشىغى و تە يې لرىينين باغىرتىسى ايلە اونو بورلوغانا آتماق اىستە يېر. پاريسين هامى شى واردىر. اوونون قاباغىندا چئره كچى دوكانى اوزۇنۇ گؤسترىر، آنجاق او آج دىر و بالاسى يوخارىدا ياتىيەيدىر.

بىردىن قاتىل لر كىمى بناalarin بويوندا اۋۇنۇ گىزىلە دن ارى، گۈرونور.

آرواد، اۋۇنۇ اونا سارى آتىر و احتىاط ايله اونا باخىر.

آرواد پىچىلدايير - ياخشى!

آر، دىننە دن باشىنى آشاغى سالىر. بىر اولو كىمى سارالمىش، آرواد

قاباقدا و ار اوనون دالىشىندا پىللە لىردىن يوخارى گىدىرلر.

*****

قىز ياتمايير اويانىر و قاباغىندا يانىب و سون سولغۇن ايشىلىتى سىنى
آلدىن و ئىرن شاما باخىر و آرزولاير. ياشلى لارىن سرت و جىتى قىافە سىنى
اوخشىيان و آدامى كىتلەتىردىن بو يىددى ياشلى قىزىن به نىزىينىن جالتىنى
تصویر ائتمك نه قىدە رچتىن دىر.

بو قىز جىغاز چارپاپى يىرىنە ايشلە نن صاندىغىن قىراغىندا اڭلە شىبدىر.
دوتىوش و چىپاڭ آياقلارى مظلوم- مظلوم آسلاتىپ، سولغۇن و حىلىز بىر
گلىنجىك آلرىنە بە نزە يىن آلرىنى جىندىرایلە اۋرتوتىلۇش سىنى سى اوستوندە
قوىيىدور. بو قىزجىغاز بىلە حس ائدىر كى، بىر اود اىستە بىر اونو ياندىرسىن
و او اىستە بىر بىر دو سۈندورسون. قىز جىغاز اۋزو- اۋزىلە فيكىر ائدىر
اوونون هېچواخت اڭلە نجه سى اولمايدىر و باشماغى اولمادىغىندا گۈرە، مكتبه
گىتمىر. سونرا قىز خاطىرلاير كى، بىر زامان كىچىك ايدى و آناسى اونو
هاوا يىشىم يە و گىزدىرمىگ اوچۇن گونشلى يىشلەر آپارىرىدى آمما بۇ حادثە
چوخ زاماندىر كى، اۇتىйىدور. اونلار باشقا بىر ائوه كۆچوبىلر فيكىرىنە بىلە گلىر

بئله گلیر او زماندان بولارين ائويندە دائما سويوق يشل امير. قىز جىغاز هئچ جوره شنلىك و شۇينج تائىماير و هېيشە آج دير.

بونلار ھامىسى چتىن و آنلاشىلماز دير و او بولاردان باش چىخاردا بىلمير. پس گرە ك ھامى آج قالسىن. قىز اىستە يىردى آجلغا عادت اتتىسىن آنجاق باچارمىرىدى. او، بولارىن مسونوندا بو نقطە بە چاتنى كى مەلە چوخ اوشاق دير، ائلە كى، بۇيدو، بونلارين ھامىسىنى باشا دوشە جك. سۆز يوخدور كى، مەمان بعضى شى لرى بىلير، آمما بولىشە ئى اوشاقلاردان گىزىلە دير. اگر جىرەت اندىب ماماڭ دان سۇرۇشام نىيە اوشاقلارى دونيا يە گىرىپ و آج قالماغا مجبور اندىرلر. اونلارين اوتاقلارى دا گۈزە ل دېيىل.

قىز جىغاز پىجرە دن آسلامان دوشە يىن مېتىلىنى، چىلپاڭ دىسوارلارا سېنىق - سالخاڭ مۇيىل لە يىش سىزلىكىن قارا و اومىدىمىزلىك مۇھورى وورولان بوتۇن بولىپ كىچىك داخماجىغىن او تاندىرى بىچى فلاكتىنە باخىر آمما او، اىستى، گۈزە ل سىباب و شى لە ايلە دولو اولان اوتاقلارين بارە سېنىدە فيكىر اندىر. او، گۈزلەرنى بومور و خىبال عالمىنە دالىر، قاپانمىش گۈزلەرنىن قاپااغى آراسىندا شامىن شعلە مى، باشقۇ بىر شىئى، قىزىل و پارلاق بىر دونيا يَا چىورىلىر. او، اىستە بىر او دونيانىن اىچرىسىنە قدم قويسۇن، آمما يشل پىجرە دن آسپىلان سە بە زىنى ترىپە دير، ووروب كىچىن يشل او تاغا وارد اوڭور و قىز جىغازىن اۋسگۈرە بى شىدتلە باشلاتىر و گۈزلەر تىمامىلە گۈز ياشىلا دولور.

قاباقجالار، اونو او تاقدا تک قوزياندا قورخوردو، آمما ايندى هامى شئى اوتون اوچون اهمىت سىزدىر. دونندن اوتلار هئچ نه يشمه يېيلر و قىز جىغاز بىلە فيكى ائدىر كى، آناسى چۈرە كى گتىرمىگ اوچون باييرلا چىخىدىر، بو فيكى اوتو سئۇيندىرىر. آناسى چۈرە كى گتىرە جىك و او بو چۈرە يى تىكە له يىب يياواش - يياواش، بلله - بلله آغزىزنا قويياجاق و چۈرە كىلرايله اوپىنالا ياجاقدىر.

آناسى ايچە رى گىردى و آتاسى اوتون دالىسيجا قاپىنى باغلادى. قىزجىغاز تعجب ايلە هەر او ايکى نفرىن اللرىنه باخىر اونلار سوسورلار بىر آز گۈزلە مە دن سونرا قىز جىغاز آهنگدار بىر سىن ايلە تكرار ائدىر:

- من چۈرە كى ايستە يېرم، من چۈرە كى ايستە يېرم!

آتا باشىنى اللرىلە تو تدوغو حالدا، قارانلىق بىر بوجاغا سىغىنير، تو تغۇن و بوغوق نالە لردن، تىستەر بىر او تمامىلە ازىلىيدىر. آنا اۆز گۈز ياشى نىن قاباگىنى آلماغا چالىشىدېيفى حالدا، او شاغى ياتىرىدىرو او تاقدا اولان بىر جىنديرى اونون اوستونە چىكىر و اونا آنلادىر كى، عاغىللى اولوب ياتسىن. آمما قىز جىغاز آجىندان دىشلىرىنى، دىشلىرىنى اوستونە قويىماڭى باجارمىر و بىلە حس ائدىر كى، اونون سىنە سىنە بىر يانغىن آلا ولاپىر و گۈزلە نىلە دن جىسارت ائدىب آناسى نىن بۇينوندان آسلاماتىپ و يياواشجاسينا سۈرۈشور:

- ماماڭ، بە، نىيە بىز ھمىشە آجىق؟

محمد دیب

گوچ ایله فرانسیز لشیدیرمه تبیجه سینده، الجزیره ادیتاتی، دئمک او لار کس
الجزیره نین چوخ پترلرینده فرانسیزجا یازیلیر. الجزیره نین مقاومت ادیتاتی، اوز
آرزو و ایده آل لارینی فرانسیزجا ایفاده اتمگینه با خمایاراق، او نون آن بئیسوك
مقصدی،الجزیره نین ملی مدنیتینی و شخصیتینی دیریاتمک دن عبارت دیسر. بونا
گثوره دیر کسی، بو ادیتاتین جسمینده عرب روحونون قلبی دایانمادان وورور. بو
دئوره ده باش قالدیران، بعضی شاعیر و یازیچیلار جهانشمول بیر شهرته چاتیيلار.
بونلارین یازدیغى و یاراتىدیغى اۇلمىز اثرلر،الجزیره نین قاتلى انقلابى نین
تصویرلرینى دونيانين آن او زاق و آل چاتماز گئىشە لرىنه یاسىيلار. بونلارین آدلارى
سرخىدلەرن آياق توتوب، اوقيانوسلىرى آشىپ مختلف خلقلىرىن اولكە لرىنده اۇزىلرىنه
بئیسوك و عالى بير سوئىه ده پېر آچىپ دير.

محمد دیبالجزیره نین بىلە قدرتلى و آدلى - سانلى صنعتكارلاریندان دير. او
جولاي آمى نين ۲۱-ىىنده ۱۹۳۰ ميلادىيده آنسادان اۇلموشدور. محمد دیب، اوز
اثرلرینى فرانسیزجا یازىز، "الجزاير" تريلوژيسىندا "بئیسوك ائسو" (۱۹۵۲)،
"پانفین" (۱۹۵۴) "تونخوجولوق پىشەسى" (۱۹۵۷) اوز دوغما خلقى نين ملسى

^۱ تريلوژى: اصلًا بونان سۈزۈدۈر. بير مؤليفىن موضوع و مضمونجا باغلى اوج ائرى، ماقسىم قوركى نين
او شاقلىق، "انسانلار آراسىندا" و "منىم داشكىدە لرىم" تريلوژىسى و آذربايجان خلقى نين بئیسوك یازىچى
سى سليمان رحيم او فون "ساچلى" (۱۹۴۳)، آغ بولاق داغلاريندا" (۱۹۴۹) و "آنا آيدىه سى" (۱۹۵۵) - ينجى
ايل تريلوژىسى اۇزىك اوچجون كۆستىرلە بىلە.

اويانىشىندان صحبت آچىر، "آفرىقا يابى" (1959) آدى رومانىندا يىنى لېكىلە كۇزەنە لىين مبارزەسى تصویر اولىنۇر، "طلسم" (1966)، "كارلين رقصى" (1968)، "آلادە باربارلار ازىزلىكە سىنە" (1970) رومانلارى و باشقۇا اثرلرى واردىر، او خوجولارا تقدىم اتىدىكىيم بۇ حكاىيە "قەوه خانادا" آدىلى ئىرىنەن، روس دىليپەنەن ترجمە اولىزىوب، بىر ائر، 1958-يىنجى ايلدە روس دىليپەنە نشر تاپمىش و آلتى حكاىيە دن عبارت دىر، بىز بوكتابچادا اوونۇن "قەوه خانادا" آدىلى حكاىيە سىنە تقدىم اتىدىرىيەك.

قهوه خانادا

داها گنج اولموشدو، من فيكـر اـللـه دـيم زـامـان يـشـيـشـمـه يـبـ مـىـ منـ بوـ
هـايـ - كـويـلوـ وـ قـارـانـليـقـ قـهـوهـ خـانـانـيـ تـركـ اـندـمـ...؟ـ

منـ كـيـچـيـكـ بـيرـ مـيزـينـ باـشـيـنـداـ بـيرـ بـوـجـاقـداـ اـگـلـشـمـيـشـدـيمـ، منـ اـحـاطـهـ اـندـنـ
آـدـامـلـارـ گـوزـدنـ كـتـچـيـرـيـرـديـمـ، اوـنـلـارـ دـسـتـهـ - دـسـتـهـ مـيزـلـرـينـ دـؤـرـونـدـهـ يـشـلـهـ
شـيبـ وـ آـرـدىـ كـسـيـلـمـهـ دـنـ بـوـشـ - بـوـشـونـاـ دـانـيـشـيـرـ وـ سـيـگـارـ چـكـيـرـدـيـلـرـ.
هـارـادـانـساـ توـسـتـولـرـينـ دـرـيـنـ لـيـگـيـنـدـنـ كـسـگـيـنـ بـيرـ تـاقـقـيـلـتـيـ اـشـيـدـيـلـدـيـ وـ منهـ
تـازـيـانـهـ نـيـنـ شـاقـقـيـلـادـامـاسـيـنـيـ خـاطـيـرـلـاتـدـيـ. نـهـايـتـ منـدـهـ بـيرـ عـصـبـيـتـ تـزـرهـ تـمـهـ يـهـ
باـشـلاـدـاـيـ. بـوـ قـهـوهـ خـانـانـيـنـ دـيـوارـلـارـيـ چـيـرـكـ اـيلـهـ بـورـونـمـوشـدوـ، هـرـ نـهـ قـدهـ رـ
يوـخـارـيـلـارـاـ گـوزـ گـزـديـرـيـرـديـنـ، دـاهـاـ بـولـاشـيقـ، چـيـرـكـ، قـارـاـ - سـارـىـ رـنـگـ
اوـزـونـهـ آـلـيرـدىـ وـ تـاـوانـ هـيـسـ دـنـ بـوـسـبـوـتـونـ قـارـاـيـدـيـ. بـوـتـونـ دـيـوارـ بـوـيـوـ
اثـنـلـىـ، اوـزـونـ تـاخـتـادـانـ قـايـرـيـلـمـيـشـ نـيـمـكـتـ لـرـ قـوـيـلـمـوشـدوـ وـ بـونـلـارـينـ
اوـسـتـونـدـهـ اوـنـ نـفـرـ آـدـامـ اـگـلهـ شـهـ بـيلـرـدىـ، بـوـ سـالـونـونـ اوـرـتـاسـيـنـداـ، كـؤـهـنـهـ، سـيـنيـقـ
تـوزـ - تـورـپـاـقـلاـ اوـرـتـولـمـوشـ چـارـپـايـلـارـ دـوـزـولـمـوشـدوـ. بـونـلـارـينـ هـامـيـسـيـ نـيـنـ
اوـسـتـونـهـ، قـالـينـ بـيرـ پـرـدـهـ كـيـمـيـ آـشـيـنـدـيـرـيـجـيـ تـوـسـتوـ دـؤـشـنـيـشـ كـىـ، بـيرـ نـچـهـ
كـيـچـيـكـ الـكـتـريـكـ لـامـپـلـارـ، اوـنـلـارـينـ اوـسـتـونـهـ آـرـايـرـ كـؤـلـگـهـ سـالـيرـدىـ.

من قاپیبا نظر سالدیم، کیم ایسه تعجب لى، غیر عادی بیر شکیلده منى
نیمکە سیخنادى. پنچره نین دالیسیندا، اوغورسوز، قارا، قاش - قاباقلى گوئى
ساللاتنىشىدى. كولك، اوز باتمیش و بیلتیسی ايله، میداندا هوندور آغا جلارى
دە برده رك، قارالىيقدا نظردن ايتىرىردى. مندە، قەوه خانادان دېشقارى
چىخىماغا قدرت قالما مىشىدى.

من اوزومۇ بوجاغا داها آرتىق سیخناديم، آخماق بىر يۈزغۇنلۇق منىم
بوتون بىنیمى بوروموشدو، بىئىنېمى عذابلى بىر تىرىش و نگرانچىلىق:
دئشىمە گە باشلادى. من، يالنیز شە هەرە باسقىن ائدن ياغىشلى و توتفون
ھاوالى گىچە حىتىنە دوشۇنوردوم. بورادا، قەوه خانادا، توستۇ ايله احاطە
اولۇنان آداملار اىچىنە، ھەچ اولماسا، من بىر دامىن آلتىندا ايدىم و بىر
راحتايىق حىتىنەن لەت آپارماغا قادر ايدىم.

بورا ياسى، يوخسۇل لار، ايش سىزلىر، ائسوى - ائشىگى اولمایانلار، ھابىلە
اوزلرى گون قاباغىندا قارالمىش و بو سور - صفت لرىندن تائىنان، كىندرىنى
بوشلايىب، اوز قويان فلاح لار^۱ يېغىشمىشدىلار. بو آداملارىن گۆرونۇشو
اونلارىن نە قده رىبدېغۇت و يوخسۇل اولدوقلارىندان داتىشىردى. بونلارىن
ھر بىرسى نىن حياتى، بو مىزلىر كىمىمى فايداسىز و اورە ك باندىرى يېجى دىرى.

---

^۱ فلاح: عرب سۆزودور. كىنلى، اكىشچى معناسى و ئىزىز. عرب اولكە لرىنە فلاح
خصوصى بىر آد داشىر، فلاخلار بدوى لىردىن فرقلى اولاراق، اوتوراق حيات كچىرىرلار.

مستشنى او لاراق، يالنیز بیر کیچیک تمیز آدام گئزه ده بیر. بو آدام باشدان آیاغا ده ک بیر گفن آغ ایک "قبایه" بورونموشدو. او، بو گئهنه، بیبرتیق و جیریق پالتارلى آداملارسن ایچیندە بیر آغ قارقاپا بىنزا بىردى، اگنېنده پارپار- پارىلدابان و شافاق سالان بیر پالتو.

من همیشه کى کېمى، واختىمى اۇلدورمك اوچون بوراپا گلمىشدىم. آخى، من بىلىرىدىم، ائوده اوشاقلار منى گۆزلە بېرلىر، آرواد منى گۆزلە بېر. عېرىي يو خدورا آرتىق، نىچە گون دور، اونلار آج اگله شب، نىچە گون دور منىم جىبىمده بير "قروش" تايلىما يير! قەھەر خانادا قالماق دان سونرا منىم هئىج بير علاجىم يوخ ايدى.

ياغىش ياغىردى. گىچە دن چوخ كىچمىشدى. شاختالى بير كولك شدتله هجوما كىچمىشدى و من بو بوجاغى بوسبوتون اونوتموشدو. يوخو گىرين بير شاشقىنلىق سانكى منى اۋز اختىارىندا آلمىش، من، الشىرىدىم هئىج بير شى حقىنده دوشونمه يىم و منىم بىنېمە صاحب اولان گىچ بە سەرلىكىدە اوره يە ياتان اىستى دن لىذت آپارىم. من، اۆزومۇ قوتله بوزوشدورموشدو و اىستە بىردىم بو حالى ساخلاشدىرام. منىم هنده وە رىمەدە وورنۇخان حىيات قەھەر خانادا قايناييردى. من صىبر ايلە گۆزلە بىردىم. گۆزلە بىردىم، هەلە كى از گىن لىك منىم اوشاقلارىمېن آياقلارىنى بىر بىشە يېغىب و اونلارى مجبور ائدىيدىر كى، گۆزلەر يومولسون او گۆزلەر كى، همېشە منى گۈرە ن كىمى دەشتلى بىر سوآل ايلە دوتوب قالىب و منه باخاردىلار. گۆزلە بىردىم

هله کی، یو خو، اونلارین میستقا و آرتیق آل- آیاقلارینی جزالاندیرارا
سانکی کول آله نیب بوزارمیش بنزلىرنده بیر سکوت ایفاده سی یارادیدیر.
گۆزلە بیردیم، منیم حیات يولداشیم، منی گۆزلە مکدن یوزولوب، آنجاق هله
پاتماییب دیر. گۆزلە بیردیم...

کوچە ده قارالنیق حؤكم سوروردو، سویوق و نیشلیک ووروب
دئشیردی. کوله بین ویلتیسی گشت- گئدە کسکین لشپردی، شیدیرغى و
قدرتله ياغان ياغيش، عسکرلر اوچون تاختادان قايرىلمیش بو موقسى كۈھنە
بنانى شاللاقلاییردى و بو بنا قارالنیقدا نظرە توتفون گلیردى و منیم اوره يېم
بو جانلى ایستى نىن دويغوسوندان و آیاقلارىمین قورو اولماسىندان
تىستەرە بىردى. منیم اوميدىمېن قىنجلەجىمى يباواش- يباواش سۇئنوردو.
من قاباقكى كېمى تىرىنىش شوشە نىن آراسىندان گىچە نىن قارالنیقينا
باخىردىم. بىردىن دېسکىنديم. آرتىق اوچ ايلدىر كى، بو اوزانىر، من فيكىرە
گىتتىم، اوچ ايل، نىتجە من قورخورام اوژ اتۋىمە قايىدام. من قارالنیغا گۆزۈمۈ
زىللە دىم و منه ئىلە گىلدى كى، بو قارالنیقىدان، عىبە جى، اىگىرنىج، سویوق و
استهزەلى بىر شى چىخىپ و غربىيە بىر صورتىدە منى بوردا ساخلاشدىرىپىدىر.
عنادجىل خېشىلتى، گۆزلە گۆزۈنە يىن ياغيش دامجىلالارى، منه
عذاب و ئرجى فىكىرلر تۈرە دىردى. دىيە من من حدىنىدەن آرتىق
قىزىشمىشىم و خىال منه پىشانلاشىردى. ئىلە بىل كى، من بىرینجى دفعە
اولاراق بىلە وحشى بىر شى گوروردوم و سَرسَم لە بىردىم. هەر نە جور اولسا

بو ياغيشين سسى، لو نظامى بناسى نىن دلmineدا، كوله يىن هيچانلى و زهله آباران ووپولتوسو بيردن- بيره وبك نسق تهلكه لى و قوتله جومماسى، منده بير سيخېتىلى حال و احوال و هامى يا نسبت نفترت يارادىب، ايسته بيرم هر يېر اولور، اولسون قاچام قورتارام، حتى جەئىتمە بىلە.

بىلە جە من دقتەلە قاپىيا باخىردىم و اوز كدرلىنىدىرىجى فىكىرىم حاققىندا دوشۇنوردوم. وورنۇخىمادا ايدىم، چىخىم گىدىم اشىگە و يا آرتىق گىرە كلى و لازىملى اولان آن قىسسا دقىقە لرى اوزادىم، يىلمىرىم نە زامان، كېم، قاپىي نىن تايىنى ايتە لە دى و يواشجا قەھەر خانا يابا داخل اولدو. شىطانا لەنت! بارماقلارى اوستوندە يواشجا يول گىندىن ماساغلام بير جاوان، قاپىنى اڭلە آچدى كى، سانكى قاپىي نى ترىپتە يە، اونون قوللارىندا قوت يوخدور. او، اىچە رى گىردى و غېر عادى بير طرزىدە دايالدى و علاقە سىز بىر باخىشلا سالۇنى، ديسوارلارى، آداملارى نظردن كىچىپتە. اونون گۈزلىرنىن ايفادە سى، منى هيچانما گىردى.

گىرە ك كى، او، بيردن اوزونو بوقەھەر خانا نىن ايستى و بىرك قىيزمىش سالۇنوندا ياخشى حىس ائدىرىدى. بىر آزجا قولاغينا طرف دىكلەمىش چىكىنىسى يواش - يواش آشاغى ائندىرىلىرىدى. او، اوجا بۇزىلو، قوتلى بدن صاحبى، قىرخ ياشىندا يابىر آز چوخ گورمه نىردى. آنجاق نىيە اونون ساققالى آغارىمىشدى؟ اگر اونون اڭىنинde اوروپا مایاغى، پىنجك- شالوار اولماسايدى

اونو بولو ته هر ساققال قويان "در کالاوآ" طريقي نين طرفدارلارينا او خشاتماق او لا ردي.

اونون صيفتى، اينجىھە و نجيپ جييزگى لر ايلە گۈزە ل گورونوردو، آنجاق اوندا غىمگىن و جىدى بير ايفادە مىخالاتلىپېشىدى. شە هەرين ياخىنلىپېنىدا مستقل ياشايىان بىلە بير شخصىت لر، چوخ واخت گۈزە چارپارلار.

او، آرمود كىمى، مفتىل لىردن آسېلىميش، الكترىك لامپ لارىن قاماشدىرىيچى و كسىگىن ايشىغى توندىشە سېندىن گۈزلەرنى آزا جىق يومىدۇ. بلکە دە اونون گۈزلەرنى هاوادا دولاشان ياندىرىيچى، بوز رنگلى توستۇ بورو موشدو. قەوه خانادا تصوير ائدiele بىلە يىن گورولتو حۆكم سوروردو. قىشىقىرتى، رابطە سىز دانىشىق، گولوش، قاه-قاھ، بونلار ھامىسى دەشتلى بىر وضعىت اۆزونە آليپ عصب لرى قامچىلايىردى.

تىزە واردىن صيفتى نىن ايفادە سى گۈزلەرنىن كى كىمى، قورخولو ايدى. بىلە نظرە گلىرىدى كى، او، او زاق بىر اۆلکە دن گلىب، نە دىل بىلىر و نە دە اونو دئورە لە يىن خلقىن عادت و دېلىرىنى آنلايىر و بونا گۈرە نە باش وئرە جە يى گۈزلە بىر. من اۆز-اۆزومە دئىيم، گۈرۈنور بولىپ بىخت سادە كىمىسە، واختىن گىچىكىمە سېنى نظرە آلمايىب و دىلنچىلىگە عادتى او لمادان جرأت ائتمىر، آلينى صدقە اوچون او زاتسىن. اونا بويورون دئىيم، او لا يىلىر كى او، اىستە يېر، كورلاتمىش و آمانسىز گىچە يە دوغرو گىتىك دن قاباق اۆزونو بولىپ كەنلى و فايдалى اىستى دن اىسيت سىن.

اۆز- اۆزومه فيکيرله شيرديم، بيردن- بيره نظرىمه گلدى، او، نه ديلنچىيە و نه بير آوارا آدامسا بىزه بىر. اونون اگىنىدە قەوه لى رنگلى پشىم پنجىك- شالوار، چوخ دا تزه اولمادىغى حالدا، دىمك اولاردى مناسب باخاندا منيمكىنندن ياخشى راق ايدى و اونون چىكمە لرى منيمكىنندن ياخشى بىر وضعىتىدە ايدى.

بودور، او، تعجىبىنى سېلكە لە يىپ چۈلە آتدى و مىزە طرف يئىنلىدى. ايندى، اونون ماراقلۇ ياخشى منه طرف آخدى و او، لەتىياطلى و سوروشگەن آددىملار ايلە مىnim مىزىمە سارى دؤندۇ. منىم مىزىمە يېتىشىمك همان، او اگىلدى و ياولشقا نىمكت لرىن بىرىنندن يايىشىپ ادب سېزجه سىنه اگىلدى.
-- سالام عوضىنە، اللە سەنە كۆمك اتىسىن، دىنى.

اونون سىسى چوخ عادى ايدى. آنجاق بىر آز تو تولوش نظرە گلپىرىدى و ائلە يىل كى، بوشگە دن چىغىردى. او، مىزە، اوردا قارلان تۈكۈلموش چاخىرىن علامت لرىنە نظر سالىب، دىرسە يىنى قورو بىر يىشە دايادى. تاغخا مىز اونون آغىرلىغىندان يېرغا لاندى. او، دىرسە يىنى گۈزۈرۈب، قامتىنى دوزە لدىب، اللرىنى دىيزى نىن اوستونە قويىدو. بىر دقىقە لرى، او، تماماً آردى كىسلە دن منه باخىردى. ايندى، ائلە كى، من اونون مقابىلىنده قرار تو تىدوم. اونون گىتنىش آچىلىمىش سىيخ توكلو قاشلارىنىن آلتىندا باخان تام آچىلىمىش، جىتى، ماوى گۈزلەرنىن درىنلىكىنده گىزلى و خولىپاچى بىر اىفادە گۈزىردىم. ياخىندا، اونون باخىشىندا بىلە بىر دقت گۈزۈنموردو.

او، سوسدو و من اونون بورادا او لماسینى او تودوب يشه ده اوز فيكريمده غرق اولدم. او شاقلا ريمين آريلقاميش كيچيك او زلرينى گوزومون قاباغيندا تجسم ائتمىم. اونلار ياتىپلار ومنيم قاييتما غيما بوتون او ميدلرينى آلدن و ئيريلر. منيم قونشوم قىصداً اوزسگوردو و من دوشوندوم كى، او، ايسته يير نه ايسه دئسىن.

- قارداش، من اينديجه زينداندان چيخمىشام - توتفون بير سسله منه آنلاتدى.

هر شى منيم اوچون آيدىن او تىدو. آخى، من نيه بونو قاباغدان بىلە دويىمامىشدىم؟ آخى، تىمامىلە آيدىن دير. ساكت و بويون اىة رگزرونو شو سىز سوروشن يثيرىشى، چوخ ماراقلا هنده و رى گزىشنى گوزلرى و قىريق - قىريق چيخان سىسى. بلى، البتە! منيم قارشىمدا بير اينسان داياني بىدير كى، چوخ او زون بير مدت، بلکە ده، ايل لرايلە، عمرۇنۇ زيندانىن قالىن دیوارى دالىسىندا كىچىرىپىدىر. نه تە هر من، بونو، قاباق جادان گومان ائتمە مىشدىم؟

بو دقىقە منيم بىتىنيدە دوغولان فيكىر، منى تشويشە سالدى. ائله بىل كى، بو آدام گلىپىدىر مندن بير كۆمك ايسته سين. آخ، يازيق، خيردا پول و او، گره ك اونو حاضيرلاسین، آنجاق، منيم جىبىيىمە فقط بير نىجه "فرانك" وارايدى كى، ايكى ساعات بوندان قاباق ايچدىيىم چايilarin باباتىنده او ده مىشدىم. حتا استىكانى دا "گارسون" آپارمىشدى، او نا گئورە كى، او

مشتری لرینی یاخشی تانییر و چای قورتارماق همان، قاب-قاجاعی خطردن
قوروماق اوچون بیغیشدار اراق حسابلاشیر. من اوز قونشو ما باخدیم. بیلیردیم
کی، اونا هنچ بیر یاردیم اثتمه یه قادر دئیلیم، من اوزو مو حاضیر لا بیردیم
کی، دالیمی اوتا چشویریم! فیکر اندیم کی، عاییب ایش دیر. من
او مید و تریجی بیر شکیله اونا باخدیم، ایسته بیردیم او ندان نه او ستو نده زیندان
دوشدویونو سوروشام، در حال اوزو مو ساخلا دیم.

بیردن، بیلمیرم نیه پاریسی خاطیر لادیم. بو، چوخ کچمیشه عاید دیر.
من گشتدمیم اورایا، بؤیوک خیال و تصویر لرا یله. بیر چوخ همشهریلریم کیمی
من ایش سیز بیر آدام، اورادا ایش تاپا یله جه یمه آرخایین ایدیم.
خوشبختی لیکدن، من احتیاطی آldن و ترمه بیب بیر آز پول تدارک اثتمیشدم.
بیر مبلغ پول بیغمیشدم. آللaha آند او لوسون دئدیکجه گیپ-گیرده، او نونلا
منه نامعلوم او لان پاریس ده ایکی آی غم سیز، قایغی سیز یاشاما ممکن
ایدی. بیر گون بیر کوچه دن کچیردیم، اویان-بویانا با خیردیم، بیردن-بیره
بیر یوغون فرانسه لى منی دایاندیردی. الینده گوده بیر جیب پیچاغی. بو
کیشی نین باشی یومورتا یا او خشا بیردی. قالین، چیر کلی و او زون بورو ق
ساچلاری او ز-گوزونه تؤکولموش بو آدام منه طرف ایکی ده نه ساری
مترو بليطی او زاتدی. من حیاتیمین سونوناده ک اونون گوزلرینین
ایفاده سینی او فوت مایا جاغام. بودور، منیم قاباغیمدا، ایندی بو قهوه خانادا

اگله شن بو آدام، منه، او، فرانسه لى اوزامان باخدېغى كىمى باخىر. او، فرانسه لى، اوزامان منه دئى:

- آقا! بو بليط لرى مندن آلميرسانى؟ من، اينديجه زيندان دان چىخىشام، منيم بير سودا پولوم يوخدور.

من، بير سۈز دئمه دن، پنجه يىمین ساغ جىيىنده كى، گونلوك خرجىم اولان خىردا پول لارى، چىخاردىب، اوتنا وئردىم و اراده سىز بير وضعىتىدە مترو بليط لرينى آلدىم. بو، نه قىدە ر آخماقيانا اتفاق دوشدو! من، اوزامان، اورادا بىردىن عاغلىما گىلدى و ايسته دىم بو باشى بلالى بليط لرى اونا قايتارىم. آنجاق، او، داها گۆزدن ايتىمىشدى.

اوزاماندان چوخ كىچىر. بودور، من، يىشى دە الجزيرە دە يىم و يىشى دە ايش سىز، بىتكار ۰۰۰ بو بارە دە داها پىس دىر.

بو تانيصادىغىم غرىب آدامىن قارشىسىندا اگله شىب، اۋزومىدىن سۇزوشىدۇم، منه، ائلە بير گىزلى خىلىت يوخدور كى، بىلە آداملارى منه طرف چكىر. من اوندان سوروشىدۇم:

- نە مەت سە زىنداندا ايدىن؟

- بىش ايل، آرامجا سينا جاواب وئردى.

- اعتراف ائدىرم، بوزامان منىم بىشىمىدىن بير معناسىز فيكىر كىچىدى: بودور، تام اوچ ايلدىر من، ايش دالىسىنجا قاچىرام و فلاكت چكىرم.

آمما بو آدام، بئش ايل تمام هئچ بير شئيه لحبياجي او لمایي بدیر.
من ايسته ييرديم بيلم کي، او، نه ته هر زيندانان دوشدو.

منيم بو ماراغيما رغبت کيمى بير شئ قاريشيردي. من، هئچ زلمان
آداملا ردان قورخاميشام، حتا قاتيلي ده گره ک، او ميدسيز، تلف او لموش
بير شخص حساب ائته مک! بوندان داهما قورخولو بودور؛ اگر جمعيت
لومپن کيمى باخدېيى بير آدامى حذيندن آرتىق تنبىه ائديب جزا انديرىا
او زلمان، مىكىن دور کي، بىلە بير آدامدا بوتون اينسالىيى ئۆلدورسون، اونون
اوره يىنده بوتون نجيب حسن لرىن قىغىلجمىنى سۈندورسون و اونو وحشى بير
حيوانا چتىرسىن. من، بوياد آدامدا منخصوص بير شئ حسن ائديردىم
ھيجانلى و عادى.

من اونا نظر سالدىم. او، اگلشىشىدى و گۈزلىنى يوموشدو. اونون
سيماسى كاملاً قىزارمىشىدى. صفتى نىن اطرافىندا هورو لموش بوز- توبىا
ساقال، اونو آرتىق درجه ده گۈزه للشىرىمىش و اونا بير غير عادى و
روحلاندىرى بىچى گۈرونوش و ئىرمىشىدى. بيرئىچە دقيقە دن سونرا او، گۈزلىنى
آچدى و منه ملايم و غمگىن بير نظرىلە باخدى. من سارىلىمىشىدىم.
ماراق، هرنە بى آنلاما هوسى، منيم داخىلىمده يئنى بير يشى آچىمىشىدى و
بوتون يىس حس لرىن يېرىنى توتموشدو. بير شئ دئىك اوچون خصوصىلە
اۋزومدن نفتر ائدن حس لرى قۇوماڭ اوچون من باشىمدان كىچىن فيكترى
اولجە اظهار ائدىم:

- سن مندن اینجیمه، من بؤیوک ممنونیتله سنه بیر ایستیکان چای
تعارف ائتدیم، آنچاق منیم پولوم يو خدور. برو بول يالنیز مینیم بو ایچدیم
چایلارا کفایت ائده بیلر.

من، اونا، اووجومدا اولان ننچه "فرانکی" گؤستردىم، اونون دالینجا
جيبيمه ال ائله ديم و اوردا هرنە وارايىدى، توتون، چۈرە ك، ساپ
قيرينى لاري و بىلە قيويىر- زىويىرلارى چىخارتدىم.
او، قاشلارينى تعجلە يوخارىيما قوزاياراق دىدى: بىو، نە دى؟ بلى، ائله
بىر شى يو خدو، من اۆزۈم پوللارى وئرە جىڭم منى باغيشلا، من ايندىيە
دە ك بوبارە دە هەنج بىر شى دىمە ديم: من فيكىر ائتمىرىدىم كى، سن اىستە
بىرسن بىر شى اىچە سن ۱۰۰

من اىستە بىردىم دىيە م كى، من، اۆزۈمۈن حقىندە بىر سۆز دىمك
ايستە مىردىم. او، گارسونى چاغىردى و منى بؤيووك بىر تعجلە آل به ياخا
قوياراق، يىكە بىر چايدان چاي سفارش وئردى. گارسون اىستە بىردى نە ايسە
دئىسين (معلوم اولىمادى)، آغزىنى يومدو و گىشتى.

منىم هم صحبتىم علاوه ائتدى: نىيە گە ك بىز چاي اىچمە يك؟ منىم
زىنداندان چىخماغىيم بونا مانع اولا يىلمىز سنىن نظرىندە بىلە دىئلىمى، آخى، بو
ھرگون اتفاق دوشە بىلمىز.

او، سوسدو چايدانى گىتىرمە يىنجه هەنج بىر سۆز دانىشمادى.

او، ادامه وئردى، من، اورادا بير آز پول قازانديم، آخى بىزى ايشله مە يە
مجبور ائديردىلر. زىنداندان چىخاندا سون ديناره كىمى پولومو منه وئردىلر. او،
چايىدانى گۇتوردو و بير ائوييە سى كىمى چاي تۆكمە يە باشلادى، من بورادا
ھېچ كىمى تانيمىرام. سن آخى منى چاغىردىن كى، قوناغىن اولام.
بو دوغرو دوركى، او، صحبت ائديردى، آنجاق، بونو حس ائتدىم كى
او، معناسىز و بوش دانىشماغانى سئومىر. او، رابطه سىز، قىرىق- قىرىق
دانىشىرىدى و همىشە ئۆز فيكىرىنى آيدىن ايفادە ائتمىرىدى.
من، بوزامان اونا دئىdim، بو نە يە او خشار سن بير ياد آداملا، سادە، عىنى
زاماندا بىلە كوبود دانىشىرىسان:
- سنين ياخشى قيافە وار ۰۰۰ - دايىنمادان علاوه ائتدىم:- سن قاتل آداما
او خوشامىرسان ۰۰۰

او، جسارتلە او زونو منه چىۋىرىپ و اللرىنى دىزلىرىنه قويياراق، حىرصلى
و حدتلى سۈزە باشلادى:
- سن فيكىر ائديرىسن، من بير كىمسە نى اولدورموش؟ يامن، بير وحشى
حیوانام؟ يوخ، بىلە دئىيل، من او تە ھر كى، سن گومان ائديرىسن، تمامىلە
ائىلە دئىيلم.

تانيش اولمادىغىم بىش شخص چوخ او زون دانىشدى، سۈز سۈزىلە مكدىن
بىر آن بىلە دايىمايىپ، يالىز ھر دن بىر گۈزلرىنى يۇمۇردو. اونون سۈزلىرى
آغىر جاسينا آخرىرىدى. يواش، آنجاق آچىق و آنلاشىلان ايدى و دوداقلارينىن

ترپنمه سی کسکین بیر حالتده آغزینین سرت چشوره سینی قاباريق بير شکيلده گؤستريردى. من چوخ ايسته ييرم اوونون بوتون دانىشدىقلاريني خاطيرلايم، آنجاق او . سانكى سۆز تمايميله اوونون باره سينده كىدير، آرام و احتراس سىز دانىشيردى.

بو دقيقە لردن من احساس ائتديم كى، اوزومە دوغرو اوز اينامىمىي الدن وئيرم و ايندие دە ك منه توختاقيق وئرن فيكىرلەر هامىسى، منى بوراخىب گندىرلەر. يارىم ساعات بوندان قاباق من حقيىنە هئچ يىلمە دگىيم آدام ايندى اوز سۆزلىرى و باخىشلاريلا، بوتون عادت ائتدىسم بىلىك لريمى مندە آلت- اوست ائدib و هامى سينى يالانا چىخاردىب، من ايندى جرأتلە دىيە بىلرم، جونىادا حؤكم سورە ن بوتون يالانلارين، رياكارلىقلارين، حياتىن حقيقتىنى مەندن گىزله دنلىرين، اورتىيو جىرىلىب و افشا اولۇنۇشدور.

آخى ايندие دە ك من، حياتдан يالنىز بير تېيك يىشىشم و بونونلادا راضى لاشمىشام و بونو دا لازىملى بىلەميشم، آخى نىيە؟ اوナ گۈرە كى، من فيكىر ائتمىش تىز- گىچ هامى شى دوزە لر و گىرە ك دۆزمك. من اوزومە تىلى وئرمىش قوى بىر وضعىت آله دوشسون، اوңدا من، اوزومون يارارلىقلارىمى گوستره جە يە. آمما، ايندى، من آلاندىغىيىم بىلە يالان اوميدىلر اىلە، من گوندىن- گونە آياقلار آلتىندا، اوز اجتماعى محىطىمىي ايتىريپ يواش- يواش لاب دىيە توللانىرام. من، بو تانىيمادىغىيىم آدامىن قاباغىندا، اوز

هیجانیمی آشکار ائتمه دیم، هرچند، بلکه ده او، منیم وضعیتیمی گومان ائتمیشندی. باخ بودور او، منه ناغیل ائدن سؤزلر:

او، اولدورمک ایسته میردی. او، ایسته ییردی اوغورلاسین و او، اوڭ اوغورلادى. من بىلدىم اونو، بو اوغورلۇغا وادار ائدن آجىلىق، ايش سىزلىك و باشقا بىبخت لىك ايدى. بودور، گئور نە اتفاق دوشدو. بىر گون آخشام چاغى، او زامان كى، او، كۆچە لرى بوش-بوشونا ايش سىز و آوارا دولانىردى، او نون قاباغينا بىر آرابا چىخىر. بو آرابا دمير يول دايالاجاغىينا (ایستگاهىينا) چوخلۇ مقۇا قوطوسو آپارىردى. او، اۇزونو سالىر آرابا يا و پىچاغى نىن او جىلە يواشجاسينا قوطىنى جىرىن. آراباچى قاباقدا آت لار ايلن بىر سىرادا گىندىردى و دالىسىندا نە اوز وئرىدىگىنى گومان ائتمىردى. من بىلمىردىم قوطۇنون اىچىنەدە نە وار. منیم قونشوم اشارە ائتدى، اورادا بىسکویت گۈزۈمە دە يىدى. موفقيت لى بىر غىnimت ايدى، دوغرو دئمىرمى، آقا؟ بونو، پوللى لار اوچون آپارىرىدىلارو يالله، من اونلاردان مىل ائده- ائده بوقرارە گىلدىم. او، آرابا دولوسو بىسکویت آپارىر، من اونلاردان بىر آز جىيىمە و بىر آزىنى دا كۈزىنە گىمىن اىچىنە تېدىم". بوزامان سوروجو دوشۇنور نە اوز وئرىب. اۇزونو آتىر او نون استونە و بو واخت منیم قونشوم بوتون قوتىلە او نون گىچگاهىنى يارالا يىر. سوروجو يىخىلير.

- اونا باخىرام، منیم قونشوم دوام ائتدى: او، منیم آياقلارىم اوستوندە او زانىب، گۈزلىرى بىرە لىب، آغزى تامامىلە آچىلىيدىر. من اۇزومو ايتىردىم.

اگىلديم اونون باشينى قوزاديم، آنجاق او، قصايىن كۇرتويو كىمى آغىر ايدى.
منىم آيمىدەن ھى اويان- بويانا سوروشوردو. اوتون گۈزلىرىنده ھله غضب
ايفادە سى گۈرونوردو. بوزامان من حس ائتدىم كى، منىم اللريم اونون
باشىندان آخان قانىلا به لشمىش دىر و آرابا كوز آتى ايله اوز حركتىنى دوام
ائدىر ۰۰۰ من بىردىن قددىمى دوزلدىپ دلى لر كىمى چىغىردىم:
”آى، ياخشى آداملار، من بىر آدام اۇلدورموش؟“

بو دەشتلى درام ايلدىرىم چاخان كىمى چوخ تىز سووشور و اوندان
سونرا، او، گۈزلىرىنى قىripماغا قادر اولماسىر، اوڭ پوليس بؤلۈموندە و سونرا
زىندانما گلىپ چىخىر.

منىم قونشوم بو سۆزلى منه ناغىل ائدە- ائدە، اوز اطرافينا دوغرو گۈز
گۈزدىرى. اونون صاف و دورو گۈزلىرى ترپنميردى و منه بىلە گلىرىدى كى
اونون و بوتون گۈودە سىنى بورو موش گۈزلىرىنده چىripىنان دەشتىن
قىغىلچىمىنى گۈرورم. بىردىن او غفیل دن انتظارىندا اولان قىسمتى بىلىر. منىم
قونشوم ارادە سىز اولاراق، اوزو بىلە دن، دعا ائدن بىر شخص كىمى اللرىنى
يۇخارى قالدىرىدى و اونلارى ائلە بېرك سىخدى كى، سوموكلىرى شاقىيلادى.
- او، ادامە وئردى: ”اوغرۇ و قاتىل لر ايلە دولو اولان زىنداندا، من ائلە
بىل كى، بىر دومان اىچىنده ياشايىردىم. من بىلەرىدىم منىم باشىما نە گلىپ.
دەشتلى فيكىرلى منى بىر آن راحات قويىموردۇ، گىچە منه ائلە گلىرىدى كى
اونلار ھامىسى منىم يانىمدا تمامىلە جانلى بىر صورتىدە قىميلىدانىر و منىم

تو کلریم بیز - بیز دوروردو. من، بیرچوخ مدت بئله و ضعیتده ياشادیم، من يو خو بیلمیردیم و منه وئریلن يشىك لره، بئله آل وورمادان او نلارى دالى آپارىردىلار. آنجاق منى سیخان و فشار آلتىندا قويان فيكىرلىرىن سسینى ائشىدېردىم. آى، منیم آلللاھیم، بو نىچە او لا يىلر؟ - آردى كسىلمە دن او زوم - او زومدىن سوروشور دوم: بودور، انسان ياشايىر، او ز ايشىنى گۈرۈر، من بيردىن تاپىليرام، او نا ضربە ائندىريريم. داها بو آدام يو خدور. آخى، بو، نىچە او لا يىلر؟ او نون حياتى نىچە او لدو؟ الله او نو ياراتدى و من او نو آرادان آپاردىم. دئمە لى من او نون جانينا و او نون عذابلى زحمتىنە او ره يىم يانمادى، نه آروادىنا، نه او شاقلا رينا و نه او نون او زونون فلاكتلى وارلىغىنا . . . . بونلار هامىسى بير يانا، اگر منه بير قويون و ئىردىلر و دئيردىلر، بونون باشىنى كىس! آخى، منیم قوربانىم انسان، او دا منیم كىمى بير آدام و من او نو بير حيوان كىمى او لدور دوم.

بودور، من زىنداندان ديشقارى چىغمىشام، آنجاق منیم احساسىم قاباقكى كىمى دير. سانكى، من تىما مىلە يو خودايام. ايندى من، داها دا، آز بىلىريم كى دونيا دا نه لر اولور.

من گۈرۈرم آداملارى، دولانىرلار، گىندىرلر، گلىرلر، هىجانلى او لورلار بوش - بوشونا دانىشىريلار، آلىش - وئريش ائدىرلر، فيكىر ائدىرلر، ايشلە يېرلر تىكىرلر، بعضى لرى قاچىرلار، بعضى لرى سفىل - سرگىر دان تىبل - تىبل آياقلارينى ترپە ديرلر. بعضى لرى كالىسکە لردى مىنيك ماشىن لارىندا

مسافرت ائديرلر، بو آداملارين چوخسو پيادا يول گنديرلر. اونلاردان هئچ بيرىسى، منىم باشىمدا دولانان فيكىلرە شىبهه ائميرلر. "بودور، من يىنە باشلاييرام ايش داليسينجا قاچماغا، اوز - اوزومە دئيرم: من بوبارە دە هەر بير يىردىن سوراغ توتوجاغام. آمما ايش تاپايىلمە سەم، يىنە دە اوغورلوق ائتمىك مجبورييتىنده قالاجاغام. - آخى، آجلىغا دوزمك مى اولار؟" و يىنە دە آخماق فيكىلر مىنىم باشىما سۆخولور. من يىنە دە بىر باشقۇ كيمىسە نى اؤلدورە بىلرم. - بىر سىس منه پىچىلدايسىر: يى كيمىسە ممكىن دور منى اؤلدورسون . . . . آنجاق منه ائله گلىرى كى، دونيا گىت - گىدە معناسىزلاشىر و خلق كوتله لرى، يانىندان كىچدىيگىم هەر كىم اىسە، بونلار يالنىز كۈلگە لر حسابا گلەمە يىن و فايداسىز آداملاردىلار.

بورادا، او، انسانىن ضعيف ليگى حقىنە دانىشماغا باشلادى و اوتون جدتى و سرت صىفتى غمگىن لشدى و اوزونە بىر گۈزە ل و روحانى بىر شكىل آللدى. آنجاق اوتون گۈزلەرىنده هېيىتلى بىر چىلغىنلىق آلىشىردى و اوتون دانىشىغى بىر آغىر سرسىم لە مە يە اوخشاييردى.

- زىيىندا من همىشە ساكت ايدىم و همىشە باشقۇ دوستاقلارдан اوزومو اوراق ساخلاييردىم. اونلار مندىن سۇزوشوردولار: آى، سن نىيە بىلە همىشە غمگىن سن؟ دىيە سن بىر انسانى الدن و ئىرمك بارە سىنە دانىشىردىق! من، بوتون اينسانلار حقىنە و بو دونيانىن نىتجە قورولوب و تۈرە نىمە يى حقىنە دوشونوردوم. آدام، او زامان ايلە بىلە راحات ياشاسىن كى، هئچ بىر ايشە ال

وورماسون. يالنیز مختلف مساله لر باره سینده فيکره گئتسین! من دوستاقلارا باخيرديم و اوز- اوزومه بله پيچيلداشيرديم: آى، تاري سيزين هامي نيزى ساخلاسين! سيزين حياتينيز بله داوامسيزدир! آخى، سيز بو دونيادا، تماميله دياقسيز و كؤمك سيز سينيز. اونا گئوره كى، سيزى چوخ پيس بير شكيلده بزه ييرلار و دگرسيز بير شى كيمى چوله توللايرلار و سيز بو باره ده هئچ شبهه لنمه ييرسينيز ۰۰۰ و من دائماً اوره ييمده بله بير آغيرليق حس ائده رك ياشاييرديم.

بو سۈزلەرى دانışما- دانışما منيم ھم صحبتيم دريندن بير آه چكدى، من بىلمىردىم اونا نه دئىيم و اوزومو چوخ ناراحات حس ائديردىم. من بىلىردىم منيم قاباغىمدا دوران آدام، دئمك اولاركى، اوز دوشونجه سينى ايتيرميش آنجاق اوتون سۈزلەرى منيم اوره يىمین بوجاقلارينين درين لىينه يايلىپ و اوندا گىزلى و عذاب و ئىريجى بير عكس صدا اوسياديردى. من بوبارده داخلىيمىدە نه يىن تۈرنىدىيگىنى بىلمك اىستە يېردىم. بوزامان منيم قۇنشوم تىزە دن يىشە عصبانى بير حالدا حىرصلە سۈزە باشладى:

- توقاڭ، حياتين بوقۇن نعمت لرىيندن محروم ائدىلمىش، طالعى قارا انسانلار واردىر، ائلە نظرە گللىرى كى، اونلار گئە كى جامعە نىن كنارىندا ياشايالار و جامعە، اونلارى حسابا گتىرمىر، آخى، نىيە؟ اونا گئوره كى، اونلار بير دفعە، بير آل پارچاسى بويدا چئورە كى اوغورلايىبلار و يا بىر اووج دويو. بوندان داها دهشتلى بودور كى، اونلار اوز وضعىيەت لىرى حقبىنده هئچ

فیکیرلشیملر. بو مساله دیر کی، منی چوخ ناراحات ائدیر. يالنیز بیر نظره آل، نه قده ریاشایش ممکن دور آرادان گىتسین! هانى او قدرت کى، سنى پیس اىشلر گۈرمىكن قۇزوسون؟ او زامان کى، باشقالارى اىسته يېرلر، سنى پیس اىشلەر وادار ائتسىن لر؟ بىلە بىر قدرت يو خدور و او لا يىلمىز . . . بو، نه سنه و نه سينىن پیس نىتىن اوچون اهمىتلى دئىيل：“من اوغورلا يېرام”， بىزىم بوتون حياتىمىز بويو، سنى هورەن بىر چاققا لا دۇندە رىرلر، اونا گۈرە كى تك سەن پیس دىيىلسن، بوتون دونيا بىلە پیس دير. حيات بىر چىيانا بنزە يېر دىشىلە سىنه امکان يو خدور.

او، گۈزلەينى يارى يوماراق، سانكى سوروشوب گىشتىمىش فىكرىنى تعقىب ائدир، يواشجا و منيم قولاغىما چاتاسى قده رە:

- من بىلirm كى، طالع منىملە عددالتسىز او لوبدور.

اوندان سونرا، او، گۈزلە نىلە دن تبسم ائتدى و اونون صىفتى بىردىن ايشىقلاندى.

- ھە، بلى! او، دئىى: ايندى من اۋز و كىلىم حقىنە دوشوندور دوم. بىلە بو گونكى جاوانلاردان، زولف لرينه بىر يانتىن ياغى وورموش، آغىر متنانلى و بؤيوك معلوم و گۈزە ل دانىشىق صاحبى! او، ھابىلە اۋزونو باشقا بىر ملت دن، حساب ائدیردى. بىز بىلە آداملارين گۈزلەينىدە نە يە او خشاييريق؟ - او، هەنى قىشقىرىردى: “بو آدامىن حقىنە كىيم پیس دانىشا بىلە شاهىدلەرن ھەچ كىيم اونون حقىنە بىر پیس سۆز دئە دى”. باخ، او مندىن بىلە مدافعە ائتدى!

حقیقتده، او، مندن چوخ ياخشى مدافعه ائتدى. منىم ياخامى چوخ آسان قورتاردى: باشدان- آياغا بشش ايل زيندان. باخ، بوندان سونرا نه اولدو؟ هامى شى لر ايله كى وارايدى، اۋۇز يېرىننە قالدى. هئچ بىر شى دىگىشىلەمە دى.

منىم ھم صحبتىم سوسدۇ و اىستىكاني گۇئىتۈردو و بىر باشا يارىسىنى اىچدى. اوندان سونرا اۆسکۈردو و سۈزلەرنى قابارىقلاتدىراراق ادامە و ئىرىدى:

- من بونا گۇئە دىئيرم: بوتون بو مدافعە و كىل لرى هئچ بىر شئىھ دىگۈزلىر. قوى، بونلار اوزامان كى، منىم احتىاجىم وارايدى مندن مدافعە ائدىردىلر. جنایىتنەن قاباق مندن مدافعە ائدىردىلر، منى قويما يېرىدىلار دىرناغىيما كىيمى سوروشم . . . بىلە اولاندان سونرا داھا گچىج دىر! . . . اوندادى كى، انسان يىخىلىرى، بىر كىمسە او奴 تو تىماير و او، سونونادە ك گىنديز، گەرە ك قاچسىن تايىخىلماسىن! منىم آياقلارىمى باغلالىيا بىلرسن، لاكىن، دىگىشىردىك لازىم دىر، آنجاق نه يالنىز منى، بلكە دە بوتون حياتى، آخماقلار! و اهمىتلى بوراسىندا دىر، منه، نىجه گەرە ك ياشايم اوئىرە تىميرسن، ممكىن دور تىزلىگەن من نە جوركى وارام، او奴 سنه اوئىرە دم. بوداها ياخشى دىر كى، منه دە ياشاماق امكани و ئىرىلسىن! مىگر سەن بونو بىلميرىسىنى؟ منى بوتون شەتلە جزالاندىريرسان، اۇلومە محكوم ائدىرسن.- بىلە اولسا داھا ياخشى دىر . . . سەنين دونيان منىم قارشىمدادىر. انسان لار اوردا حىدىنندن آرتىق عذاب چكىرلە. ياخشى اولاردى بىزى ھامىلىغلا آرادان آپارسىنلار. مادام كى، بىلە

دئیل، بیزیم اللریمیز یوخاری قالغیر، اوزانیر، داها اوzac- داها اوzac .
پیاله حذدیندن آرتق دولور داشیر و بیز سیزی محو انده ریک.

او، بو سؤزلری دئیب سوسدو. او اگله شه رک هشچ ترپنميردی. اوتون
صیفتی سانکی دوتوب قالدى. اوونون بو سکوتى و ترپنمه سى مندە بیر قورخو
ياراتدى. من حس ائله دیم کى، بو ھم صحبتىمدىن قورخورام. من ایستە دیم
ونا بیر سؤز دئیم، آنجاق هشچ نە تاپا بىلە دیم.
يىنە او، مندە قاباق سؤزە باشلادى.

- چوخ آيدىن منيم قولاغىما يىتىشدى، لاب ايت گذرانى.
بو بير شكايىت دئيلدى. اوونون سؤزلری اوڭدوچقا تفاوت سىزلىكىلە
جىنگىلەدە يېردى. او، آچىق- آچىغينا باشقۇ بايزادىن حقىنە دوشونوردو.
من، اۋز- اۋزومە دئىم: بسو آدام، ائله بوتۇنلوكە اطرافلى دوشوندۇ! او، ائله
بىرنتىجە يە يىتىشدى کى، نە من اوnda بىر دئيشىك عملە گتىرە بىلرم و نە دە
اوتو اۋزومە دوشەن اندە بىلرم.

من، سوسماغايمى دواام ائتىردىم. دىيە سن او، منيم بو سوسماغايمى
دويمىايب، بو دفعە چوخ اوجادان تكرار ائتدى:
- آخى، بو ايت گذرانى دئىلەم؟

بو دفعە بونون دالغىن سسىنە، داها چوخ ظريف بىر آهنگ قولاغا
چاتىردى. اوnda شكايىت اشىيدىلەردى.
نهايىت، بو تاتىش اولمادىغىم كىمسە، دىيە سن ساكتى لشمىشدى.

اونون ساکیت لشمے سی، ائله جه منیم اوچون دؤزولمز ایدی. من آنلادیم، اگر بوندان آرتیق سکوتوما دوام ائتدیرم، اوندا، بو آدام کیمی عاغلیم باشیدان چیخاجاق!

بوزامان، او، مندن خواهش ائتدی داها بیر چایدان چای سفارش وثرسین.
بیز ایکینجی چایدانی دا ایچیب قورتار میشدیق. او، علاوه ائتدی.

- نیه بیز داها بیر چایدان چای سفارش وثرمه یک؟ منیم زینداندا
قازاندیغیم پول لارдан هله قالبیدیر. و او، اوز پنچکی نین جیبینی
سیلکه له ییب پوللاری جینگیلدتدى.

او، ادامه وئردى: سن هېچ بیر يشە گڭتمە يە تله سمیرسن، بىلە بیر ساعتدا سین هېچ بیر ايشین يوخدى. پس قال اگلش.
بو آخشام من همیشه كىندن آرتیق قەھە خاتادا قالدیم. بايردا، ياغیش
قطران کیمی قارا و يايىشقاڭ بير صورتده، دايىنمادان شىرىيەتىلە ياغىردى.

شماره ۱ - ۹۶۴ - ۹۱۵۹۳ - ۷ - ۱ ISBN 964 - 91593 - 7 - 1

